דער פרשה קוועל

צוזאמען געזאמלט
פון די שמועסן פון

מורינו הגה"צ
רבי **אברהם אלימלך**
בידרמן שליט"א

תולדות

מכון
באר האמונה

בס"ד

דער פרשה קוואל

פאר קאמענטארן און הערות:
mail@derparshakval.com
718.484.8136

פאר גרעסערע באשטעלונגען (USA):
Wholesale@BeerEmunah.com

באקומט די גליונות וועכענטלעך אין אייער אימעיל בחינם

זיך אייַנצושרייבן

לשה"ק
באר הפרשה
subscribe+subscribe@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
yiddish+subscribe@derparshakval.com

אנגליש
Torah Wellsprings
Torah+subscribe@torahwellsprings.com

היספאניש
Manantiales de la Torá
info+subscribe@manantialesdelatora.com

פראנצויזיש
Au Puits de La Paracha
info+subscribe@aupuitsdelaparacha.com

איטאליעניש
Le Sorgenti della Torah
info+subscribe@lesorgentidellatorah.com

רוסיש
Колодец Торы
info+subscribe@kolodetztory.com

מכון באר האמונה

ארה"ב:
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה

כל הזכויות שמורות להמכון © 2026

עס איז נישט ערלויבט איבערצודרוקן אויף קיין שום צורה
ואופן, אויף צו פארקויפן אדער פארשפרייטן פאר אייגנינע
אינטערעסן אן שריפטליכע ערלויבעניש פון די מכון

אינהאלט

פרשת תולדות

אל תירא כי אתך אנכי - יעדע צער און יסורים איז פון הימל און איז פאַר דיין טובה ..... ד

ויעתר יצחק - דורך תפילה ווערט מען אַ 'נייע באַשעפענישׂ', און אַן אַנדערע מציאות..... יא

ספה"ק בת עין

... עִיקָּר הָעֲבוּדוֹת הוּא בְּחִינַת עֲנָוָה וְשִׁפְלוּת בֶּאֱמֶת די עיקר עבודה פון א מענטש איז די בחינה פון ענוה און זיך קליין האלטן באמת, **הַיְינוּ שֶׁיִּתְבּוֹנֵן בְּשִׁכְלוֹ כְּשֶׁעוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי בּוֹרֵא כָּל עוֹלָמִים בָּרוּךְ הוּא** ד"מ דער מענטש זאל אריינטראכטן מיט זיין שכל ווען ער שטעלט זיך דאוונען פארן באשעפער, **שֶׁמִּצַּד מַעֲשַׂי אֵינִי רָאוּי לְדַבֵּר דָּבָר לִפְנָיו יִתְבָּרַךְ וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ גְּדוֹלָה אוֹ קְטַנָּה** אז אלץ מיינע אייגענע מעשים בין איך נישט ראוי ארויסצורעדן א ווארט פארן באשעפער און איהם בעטן א גרויסע אדער אפילו א קליינע בקשה, **וַאֲפִילּוּ פִּתְחוֹן פֶּה לַעֲמוֹד וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו אֵינִי רָאוּי מִצַּד מַעֲשַׂי** און אפילו נאר אויפצומאכן א מויל און בעטן עפעס פונעם באשעפער בין איך נישט ראוי אלץ מיינע מעשים, **רַק אֲנִי מְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעֲזוֹר לִי בִּזְכוּת אֲבוֹתַי** נאר איך בעט פונעם באשעפער ער זאל מיר העלפן אין זכות פון מיינע עלטערן. **וּבְחִינַת תְּפִלָּה זוּ מְקוּבֶּלֶת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ** און אזא תפלה איז אנגענומען פארן באשעפער ...

אַךְ זֶהוּ כְּשֶׁהוּא צַדִּיק בֶּן צַדִּיק דאס איז אבער נאר וועו א מענטש איז א 'צדיק בן צדיק', **אָז יוּכַל לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעֲזוֹר מִצַּד זְכוּת אָבוֹת** דעמאלסט קען ער בעטן פונעם באשעפער ער זאל אים העלפן אין זכות פון זיינע עלטערן, **אֲבָל כְּשֶׁהוּא צַדִּיק בֶּן רָשָׁע אֵינוֹ יָכוֹל לְבַקֵּשׁ מִצַּד זְכוּת אָבוֹת** אבער וועו ער איז א 'צדיק בן רשע' קען ער נישט בעטן פונעם באשעפער ער זאל אים העלפן אין זכות פון זיינע עלטערן, **רַק עִיקַּר הַבַּקָּשָׁה מוּכְרָח לִהְיוֹת מִצַּד מַעֲשָׂיו** נאר די עיקר בקשה זיינע איז אז השי"ת זאל אים העלפן אין זכות פון זיינע אייגענע גוטע מעשים, **וְלִתְפִלָּה כָּזוּ אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹנֶה כָּל כָּךְ לְקַבְּלָהּ** און אזא תפלה איילט זיך נישט השי"ת אזוי שנעל אנצונעמען, **שֶׁאֵינוֹ בּוֹחֵר רַק בְּשִׁירֵי זִמְרָה** ווייל השי"ת וועלט נישט אויס נאר אין די תפלות וואס זענען 'שיריים', **זֶה הָעוֹשֶׂה עַצְמוֹ כְּשִׁירַיִים** די תפלות וואס קומען פון דער וואס מאכט זיך אליין קליין און ווייניג ווי 'שיריים' און בעט נאר אין זכות פון זיינע עלטערן.

וְהִנֵּה יִצְחָק הָיָה צַדִּיק בֶּן צַדִּיק יצחק איז דאך געווען א 'צדיק בן צדיק', **עַל כֵּן הָיָה תְּפִלָּתוֹ רַק מִצַּד זְכוּת אָבוֹת** און דערפאר איז זיין תפלה נאר געווען אז השי"ת זאל אים העלפן אלץ 'זכות אבות' אין זכות פון זיין טאטע. **וְרִבְקָה הָיְתָה צַדֶּיקֶת בַּת רָשָׁע וּתְפִלָּתָהּ הָיְתָה מִצַּד זְכוּתָהּ** אבער רבקה איז געווען א 'צדיקת בת רשע' ממילא ווען זי האט געדאוונט האט זי געבעטן פונעם באשעפער נאר אין איר אייגענע זכות. **וְזֶהוּ 'וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַה' - לְנוֹכַח אִשְׁתּוֹ'** דאס איז וואס די פסוק זאגט 'און יצחק האט זיך געשטארקט צו בעטן דעם באשעפער – אקעגן זיין ווייב' , **הַיְינוּ שֶׁעֻתַּרְתּוֹ וּתְפִלָּתוֹ שֶׁל יִצְחָק הָיָה בִּבְחִינַת 'לְנוֹכַח אִשְׁתּוֹ'** ד"מ אז די תפלה און געבעט פון יצחק איז געווען אין די בחינה פון זיין פארקערט און אנדערש פון זיין ווייב, **הַיְינוּ בִּבְחִינַת הִתְנַגְּדוּת נֶגֶד תְּפִלָּתָהּ** ד"מ אז זיין תפלה איז געווען פונקט פארקערט פון איר תפלה.

וּמִפְּנֵי מַה הָיָה תְּפִלָּתוֹ בִּבְחִינַת הִתְנַגְּדוּת איז די תורה מסביר מיט וואס איז געווען זיין תפלה אין די בחינה פון 'התנגדות' און פארקערט פון רבקה'ס תפלה, **לְזֶה נָתַן טַעַם 'כִּי עֲקָרָה הִיא'** פאר דעם גיט די פסוק די טעם 'ווייל רבקה איז געווען א עקרה', **הַיְינוּ מֵחֲמַת שֶׁבִּתְפִלָּתָהּ הָיְתָה הִיא בְּעַצְמָהּ הָעִיקָּרִית** ד"מ ווייל אין איר תפלה איז זי געווען די עיקר, **מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הָיְתָה יְכוֹלָה לְבַקֵּשׁ מִצַּד זְכוּת אָבוֹת כַּנַּ"ל** ווייל זי האט נישט געקענט בעטן דעם באשעפער אין זכות פון אירע עלטערן (וואס זענען געווען רשעים) ווי אויבנדערמאנט. **לָכֵן 'וַיֶּעְתַּר לוֹ ה'"** דערפאר האט דער אייבישטער זיך געקערט צו יצחק און צו 'זיין' תפלה. **שֶׁבּוֹרֵא עוֹלָמִים בָּרוּךְ הוּא פָּנָה רַק לִתְפִלָּתוֹ** דער באשעפער האט זיך געקערט נאר צו זיין תפלה, **מֵחֲמַת שֶׁתְּפִלָּתוֹ הָיָה רַק בִּבְחִינַת שִׁירַיִים** ווייל 'זיין' דאוונען איז געווען אין די בחינה פון 'שיריים', **שֶׁעָשָׂה עַצְמוֹ שִׁירַיִים וְזִכּוּת אָבוֹת עִיקָּר** ווייל ער האט זיך געמאכט פאר די 'שיריים' און די עיקר בקשה איז געווען וועגן זכות אבות, **וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ בּוֹחֵר רַק בְּמִי שֶׁמְּשִׁים עַצְמוֹ כְּשִׁירַיִים בְּשָׁעַת הַזִּמְרָה וְהַתְּפִלָּה** און דער באשעפער וועלט נישט אויס אין די תפלות נאר וועו ס'האלט זיך ווי 'שיריים' בשעת'ן בעטן און דאוונען... **(פרשת תולדות ד"ה ויעתר יצחק לד')**

תולדות

אל תירא כי אתך אנכי - יעדע צער און יסורים איז פון הימל און איז פֿאַר דיין טובה

מיר לייענען אין דער היינטיגער פֿרשה (כה, לד) 'ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים, ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכורה'.

זאָגט דער 'אבן עזרא', אַז עשו האָט פֿאַרשעמט די בכורה, ווייל ער האָט נישט געהאַט קיין שום ניצן דערפון. יצחק אבינו ע"ה איז דעמאָלס נישט געווען רייך, און ממילא, וואָס דאַרף עשו האָבן די בכורה, צו ירש'ענען אַ דאָפּלטן חלק, אויב זיין טאַטע האָט נישט קיין געלט איבערצולאָזן פֿאַר אים בירושה.

דער 'אבן עזרא' ברענגט אַ ראיה דערצו, ווייל אויב יצחק וואָלט געווען רייך, וואָלט ער אַוודאי געהאַט גענוג צו עסן, און עשו וואָלט נישט געדאַרפט פֿאַרקויפן די בכורה פֿאַר אַ געקעכטס פון לינדזן. אויך וואָלט יצחק נישט געדאַרפט בעטן עשו ער זאָל גיין פֿאַנגען אַ חיה צו עסן, און ער וואָלט אים נישט ליב געהאַט בלויז דערפֿאַר ווייל ער ברענגט אים צו עסן (עי"ש).

דער רמב"ן ז"ל זאָגט אָבער, אַז ס'איז נישט מסתבר צו זאָגן אַז יצחק אבינו ע"ה איז געווען אָרעם. אויך פרעגט דער רמב"ן, דער פסוק זאָגט דאָך (לעיל כה, יא) 'ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלוקים את יצחק בנו', און די ברכה איז געווען אז מ'האָט אים צוגעגעבן רייכטום און כבוד. נו, לויט די 'אבן עזרא' אז יצחק איז געווען ארים, וואו איז פֿאַרלוירן געגאַנגען דאָס פֿאַרמעגן פון זיין טאַטן? און ער איז גאר געוואָרן אָרעם?!

זאָגט דער רמב"ן ז"ל נאָך מער, אפילו אויב עס זענען דאָ צדיקים וואָס האָבן נישט קיין געלט, איז עס אבער נישט ביי די צדיקים וואָס זענען געווען עבעניטשט דירעקט פון דעם אויבערשטן, ווייל די ברכה פון באַשעפער ברענגט עשירות, ווי שלמה המלך ע"ה זאָגט (משלי י, כב) 'ברכת ה' היא תעשיר, ולא יוסיף עצב עמה', עיי"ש.

דער גאון בעל 'כתב סופר' זצ"ל, פֿאַרענטפערט אָבער דעם 'אבן עזרא', און ער זאגט א מורא'דיגע זאך, אַז דער אויבערשטער האט דעמאָלס באַשערט פֿאַר יצחק אבינו ע"ה אז ער זאָל זיין אָרים, כדי עשו זאָל נישט גליסטן צו בלייבן מיט די בכורה (ווייל ער האָט דאָך סיי-ווי נישט וואָס צו ירש'ענען), **און אזוי** זאָל ער עס פֿאַרקויפן צו יעקב אבינו ע"ה פֿאַר אַ טאָפּ לינדזן. דורך דעם וואָס די בכורה איז אַריבערגעגאַנגען צו יעקב, האָט יעקב זוכה געווען צו באַקומען די ברכה פון אברהם אבינו ע"ה, וואָס ס'איז געווען ראוי פֿאַר אים אַלס בכור.

באמת וואס בשעת מעשה, האָט יצחק דעמאָלס נישט געהאט דעם אויבערשטן'ס ברכה (דעם 'ברכת ה' היא תעשיר'), **איז דאָס אבער געווען** אַ טובה פֿאַר יצחק און די דורות שפּעטער, אַז כדי יעקב און זיינע קינדער זאָלן זוכה זיין אין די ברכות, און נישט עשו און זיינע קינדער[א], עיי"ש.

פון דעם קען יעדער מענטש ארויסנעמען גאר א שטאַרקע חיזוק, וועָן ער וואונדערט זיך וואו איז

א. ענליך זאָגט דער רמב"ן ז"ל, וועגן דעם וואָס יצחק אבינו ע"ה האָט אויף די עלטערע יאָרן נישט געקענט זען ל"ע. פֿאַרוואָס איז דער צדיק יצחק געוואָרן אַ סגי נהור ל"ע? שרייבט דער רמב"ן ז"ל, אַז **אַזאַ שאלה פרעגן מענטשן 'מיט פֿאַרשטאָפּטע הערצער', ווייל אויב ס'איז געווען** אַ סיבה דערפֿאַר פון באַשעפער, **איז עס געווען כדי יצחק זאָל בענטשן יעקב**, עכ"ל.

דאָס מיינט, אויב יצחק וואָלט נישט געווען אַ 'סגי נהור', וואָלט יעקב נישט געקענט קומען און אַוועקנעמען די ברכות. קומט דאָך אויס, אַז דאָס וואָס יצחק האָט נישט געקענט זען, איז געווען אַ טובה, כדי יעקב זאָל באַקומען די ברכות, וואָס ער איז געווען ראוי צו באַקומען.

די ברכה? פֿאַרוואָם האָט דאָס רעדל זיך איבערגעדרייט אויף אים ח"ו[ב], און ער פֿלאָגט זיך מיט פֿרנסה[ג], אָדער

ענליך זאָגן 'רבותינו בעלי התוספות', אויפֿן פּסוק (כו, לה) 'ותהיין מורת רוח ליצחק ולרבקה', אַז יצחק און רבקה האָבן נישט געקענט פֿאַרטראָגן די רשעות'דיגע וויבער פון עשו. דאָס האָט דער אויבערשטער, גדול העצה ורב העלילי' (ירמיה לב, יט) אַזוי צוגעפֿירט בכוונה, אַז די מרשעת'ן זאָלן זיך דרייען אינדערהיים לעבן יצחק און רבקה, כדי זיי זאָלן נישט הערן ווי רבקה רעדט מיט יעקב ער זאָל נעמען די ברכות פון יצחק, ווייל אויב זיי וועלן הערן ווי רבקה זאָגט עס צו יעקב, וועלן זיי דאָך לויפן דערציילן פאַר עשו וועגן דעם.

פון דעם זעט מען, אַז **אויך דעם צער וואָס יצחק און רבקה האָבן געהאַט פון עשו'ס פֿרויען, איז אויך געווען לטובה פאַר'ן כלל ישראל**, כדי יעקב זאָל באַקומען די ברכות פון יצחק.

ב. אויפֿן פּסוק 'ויזד יעקב נזיד' (כה, כט), זאָגט רש"י (פּסוק ל) אַז יענעם טאָג איז אברהם אבינו ע"ה נסתלק געווארן, און יעקב האָט געקאָכט לינדזן צו טרייסטן זיין טאַטן יצחק אין זיין אבילות. די סיבה פארוואס ער האָט געקאָכט דווקא לינדזן, ווייל זיי זענען רונדיג, אַזוי ווי אַ ראָד, און דאָס אבילות איז אויך אַזוי ווי אַ 'ראָד' וואָס דרייט זיך אויף דער וועלט.

דאַרף מען פאַרשטיין, צי דען איז דאָס געווען דער שטייגער פון יעקב אבינו ע"ה, דער 'איש תם יושב אהלים', צו שטיין אין קוך און קאָכן לינדזן?! אויב מ'האָט געדאַרפט האָבן לינדזן פאַר דער 'סעודת הבראה', איז דאָך עס אַ זאַך וואָס קען געטוהן ווערן אויך דורך אַנדערע... און וואו איז געווען רבקה? פאַרוואָס האָט זי נישט געקענט אָפּקאָכן די לינדזן?

ענטפערט דער ספר 'מליץ יושר' (פון הרה"ג ר' ראובן מלמד ז"ל, אַ מגיד שיעור אין דער ישיבה לצעירים פון פּאָניעווועזש), אַז דער הויפּט-ציל פון יעקב אבינו ע"ה ביים קאָכן די לינדזן איז נישט געווען כדי יצחק אבינו ע"ה זאָל האָבן וואָס צו עסן, נאָר דער עיקר האָט יעקב געוואָלט לערנען פאַר זיך און פאַר אַנדערע, אַז דאָס אבילות ל"ע איז אַ 'גלגל החוזר בעולם'. **צוליב דעם האָט ער געטוהן דערין 'למעשה', כדי איינצוואוואָרצלען אין זיך אַליין די אמונה אַז ס'איז אַ ראָד וואָס דרייט זיך אויף דער וועלט.** ממילא, וועט ער זיך נישט גרויס האַלטן אויך וועט עס שיינט אויף אים א גרויסע הצלחה, און פון דער צווייטער זייט, וועט ער נישט ווערן צובראָכן ביי זיך וועט דער ראָד דרייט זיך ח"ו אויף אַראָפּ, ווייל ער וועט גלייבן אַז ער וועט נאָך צוריק שטייגן און אַרויפֿגיין העכער און העכער.

ג. פאַר 17 יאָר צוריק, איז געווען אַ קריזיס אין דער פינאַנציעלער וועלט. גרויסע עשירים האָבן פאַרלוירן אַסאַך געלט וועט עס האָט זיך אַרויסגעשטעלט אַז זיי האָבן אינוועסטירט געלט ביי אַ געוויסן שווינדלער, וועלכער איז געווען אַ 'יחיד מומחה' אין זיין 'פאַך' פון שווינדלעריי.

אין יענער תקופה, האָט הרב הגאון רבי שאול ברייש זצ"ל, דער רב פון צירין, מחזק געווען די אידן פון זיין קהילה, מיט'ן דערציילן אַ מעשה וואָס האָט פאַסירט מיט זיין פאָטער, הגאון רבי מרדכי יעקב ברייש זצ"ל, דער מחבר פון 'חלקת יעקב' און רב פון צירין, וואָס פון דעם האָט מען געזען קלאָר, אַז יעדע שווערigkeיט און צער וואָס אַ מענטש האָט - אויך אויב ער האָט אַ גרויסן געלט שאָדן ח"ו - איז די מטרה דערפון צו ברענגען פאַר אים די ישועה. און רבי שאול ברייש האָט דערציילט:

אין זיין יוגנט, האָט דער טאַטע, רבי מרדכי יעקב, געוואוינט אין דער שטאָט לעמבערג. ער האָט פאַרמאָגט געלט, וואָס פון דעם האָט ער זיך אויסגעהאַלטן און געקענט לערנען בהתמדה. אין יאָר תרפ"ט, האָט ער באַשלאָסן צו קויפן אַ בנין מיט עטליכע דירות. ער האָט געהאַט אין פלאַן צו פאַרדינגען די דירות, און פון דעם וועט ער האָבן פרנסה. ער האָט זיך באַגעגענט מיט'ן אייגנטימער פון אַ גרויסע הויז אין שטאָט, און מ'האָט אָפּגעשמועסט אַז ער וועט קויפן פון אים דאָס הויז. מ'האָט נאָר געדאַרפט אונטערשרייבן דעם 'קאָנטראַקט', און מקבל קנין זיין. צוליב פאַרשידענע סיבות, איז אָבער דער קנין אָפּגעשטופּט געוואָרן פון טאָג צו טאָג, און ביז מ'האָט באַשטימט אַ צייט פאַר'ן אונטערשרייבן דעם קאָנטראַקט, האָט צום ווייטאָג פון רבי מרדכי יעקב, אויסגעבראָכן אַן אינטערנאַציאָנאַלער קריזיס (וואָס האָט זיך אָנגעהויבן וועו די בערזע אין ניו יאָרק האָט געקראַכט), און אַזוי איז אין אַ סעקונדע געפאַלן די ווערד פון זיין פאַרמעגן אויף אַ שרעקליכן אופן, און ביז אַ קורצע צייט איז ער געוואָרן ממש אַן עני ואביון ל"ע. ער האָט געהאַלטן ביי זיך טויזנטער געלט-באַנקנאָטן, וואָס זענען אַפילו נישט ווערד געווען דאָס שטיקל פּאַפּיר, און אַזוי איז ער געבליבן בעירום ובחוסר כל, ה' ירחם.

נישט האָבנדיג אַן אַנדערע ברירה, איז רבי מרדכי יעקב געווען געצוואונגען צו זוכן פאַר זיך אַ פּרנסה, און ווען ער האָט געהערט אַז מ'זוכט אַ רב אין דער שטאָט דינסבורג, דייטשלאַנד, האָט ער זיך אָנגעטראָגן פאַר דעם פּאָסטן, און מ'האָט אים טאַקע אויפגענומען דאָרט אַלס רב, און ער איז אַהין געפאָרן וואוינען מיט זיין משפּחה.

עטליכע יאָר שפּעטער, זענען די נאַציס ימ"ש געקומען צו דער מאַכט אין דייטשלאַנד (אין יאָר תרצ"ג), און זיי האָבן אָנגעהויבן רודפֿן די אידן אויף אַ שרעקליכן אופן רח"ל. חודש אדר תרצ"ג, האָבן זיי געכאַפּט דעם רב, רבי מרדכי יעקב, און אים געשלאָגן מיט מערדערליכע קלעפּ רח"ל, אַז ער איז שיעור נישט אומגעקומען ה"י. בלויז מיט ניסי ניסים איז ער בחסדי השי"ת גערעטעוועט געוואָרן פון זייערע בלוטיגע נעגל (ווי ער שילדערט אין די הקדמה צו זיין ספר שאלות ותשובות 'חלקת יעקב'). הרב ברייש איז דעמאָלס אַנטלאָפן קיין שווייץ, וואו ער האָט זיך באַזעצט אין דער שטאָט ציריך, און איז דאָרט אויפגענומען געוואָרן אַלס רב פון דער 'אגודת אחים' שול.

האָט רבי שאול אויסגעפירט, אַז יאָרן שפּעטער האָט מען געזען די גרויסע חסדים פון דעם באַשעפער, ווייל אויב די טאטע, רבי מרדכי יעקב וואָלט באַוויזן צו קויפן די געביידע אין לעמבערג, וואָלט ער דאָך געבליבן וואוינען דאָרט נאָך אַסאַך יאָרן, נישט האָבנדיג אַ סיבה צו פאַרלאָזן די שטאָט, און דאַן וואָלט ער געטיילט דעם זעלבן גורל ווי די אַנדערע פילע צענדליגער טויזנטער אידן פון לעמבערג, וועלכע זענען ליידער אומגעקומען על קידוש השם אין די שרעקליכע מלחמה יאָרן, הי"ד. פון הימל האָט מען אָבער צוגעפירט אַז רבי מרדכי יעקב זאָל בלייבן לעבן, אַלעס **אַדאַנק די אָרימקייט וואָס ער האָט נישט געקענט קויפן דעם בנין**, און ער איז אַריבער קיין דייטשלאַנד, און פון דאָרט האָט ער נאָך געקענט אַנטלויפן קיין שווייץ, וואו ער האָט געקענט זיצן במנוחת הנפש און לערנען, ווייל שווייץ איז דאָך נישט געווען פאַרמישט אין דער מלחמה. אַזוי איז הרב ברייש געראַטעוועט געוואָרן מיט זיין משפּחה.

אַזוי זענען מיר ווי דער באַשעפער פירט די וועלט פאַר די טובה פונעם מענטש, און אַמאָל איז די אָרימקייט נאָר אַ וועג צו פירן דערצו אַז ער זאָל בלייבן לעבן מיט זיין גאַנצע משפּחה.

מן הבאר

מיר געפינען ביי יצחק אבינו ע"ה, אַז עס זענען ביי אים געבוירן געוואָרן קינדער ערשט **צוואַנציג יאָר נאָך דער חתונה**, און אויך דאָרט האָט צום סוף זיך אַרויסגעשטעלט אַז אַלעס איז געווען לטובה, וויל די פיר הונדערט יאָר פון גלות מצרים האָבן זיך אָנגעהויבן פון וועו יצחק איז געבוירן געוואָרן, אָבער דער שיעבוד אין מצרים האָט למעשה זיך אָנגעהויבן ערשט וועו דער לעצטער פון די שבטים - לוי - איז נפטר געוואָרן (לוי האָט געלעבט אין מצרים 94 יאָר). קומט אויס אַז **די צוואַנציג יאָר וואָס יצחק האָט געוואַרט אויף יעקב'ס געבורט**, האָט ממילא צוריקגעהאַלטן דעם געבורט פון די שבטים, יעקב'ס קינדער, און אַזוי זענען זיי נפטר געוואָרן שפּעטער, און ממילא **איז דער שיעבוד געווען וויניגער מיט צוואַנציג יאָר.** אַזוי איז ביי יעדער זאַך אין לעבן, אַז דער אויבערשטער פירט אַלעס אַז עס זאָל אַרויסקומען נאָר טובות פאַר'ן מענטש.

נאָך מער, רש"י זאָגט אין דער היינטיגער פּרשה (כה, ל) אַז אברהם אבינו ע"ה איז נפטר געוואָרן אין דעם טאָג וועו יעקב האָט געקאָכט די לינדזן און עשו האָט אים פאַרקויפט די בכורה, כדי אברהם זאָל נישט זען ווי זיין אייניקל עשו גייט אַרויס לתרבות רעה, וויל דאָס וועט נישט זיין דער 'שיבה טובה' וואָס דער אויבערשטער האָט אים צוגעזאָגט (בראשית טו, טו). צוליב דעם האָט דער אויבערשטער צוגענומען פינף יאָר פון אברהם'ס לעבן. קומט אויס, אַז אויב רבקה וואָלט נישט געווען אַן עקרה און יצחק וואָלט באַלד געהאַט קינדער, וואָלט דער אויבערשטער געדאַרפט נאָך מער פאַרקירצן אברהם'ס יאָרן, **וועגן דעם האָט יצחק נישט געהאַט קיין קינדער באַלד נאָך דער חתונה, כדי אברהם זאָל לעבן לענגער**, און נאָר נאָך דעם ווי ער האָט אַסאַך געבעטן, איז רבקה געהאָלפן געוואָרן מיט קינדער, און דורך דעם האָבן געפעלט בלויז פינף יאָר פון אברהם'ס יאָרן.

צו דעם האָט צוגעלייגט דער גאון רבי יוסף חיים זאָנענפעלד זצ"ל גאב"ד ירושלים (געברענגט אין ספר 'חכמת חיים'), אַז די ווערטער 'ויעתר לו ה'', באַטרעפן 748, אַזוי ווי 'חמש שנים'... און וועו דער גאון רבי אהרן קאָטלער זצ"ל האָט געהערט דאָס וואָרט פון רבי יוסף חיים, האָט ער געזאָגט, 'איך בין זיכער אַז די דאָזיגע גימטריא איז געזאָגט געוואָרן מיט רוח הקודש'.

אַנדערע זאַכן[ד]. דאַרף מען אייביג געדענקען, אַז 'כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד'. אַלעס איז פֿאַר די טובֿה פון מענטש. אַמאָל זעט דער מענטש באַלד די טובֿה וואָס איז באַהאַלטן דערין, און אַמאָל זעט מען עס שפּעטער.

דער מענטש מיט זיין קורצזיכטיגן בליק און קליינעם פֿאַרשטאַנד, וווּסט נישט וווּ אַזוי דער אויבערשטער דרייט מיט דער גאַנצער וועלט[ה], צו ברענגען אַלעס צו אַ גוטן תכלית[ו].

ד. אויפֿן פּסוק אין דער היינטיגער סדרה (כז, א) 'ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות', ברענגט דער 'פּנינים יקרים החדש' (ד"ה 'במדרש שוחר טוב'), א מדרש וואס דערציילט (ב"ר פס"ה, י), 'אַז בשעת וועט יצחק אבינו ע"ה איז געלעגן אויף די עקידה, האָט ער געזען די הייליגע שכינה און ס'איז נגזר געוואָרן אויף אים מיתה רח"ל (אַזוי ווי נדב און אביהוא זענען נפטר געוואָרן יונגערהייט וועו זיי האָבן געקוקט אויף די שכינה), און דעריבער איז ער געוואָרן אַ סגי נהור ל"ע ווייל 'סומא חשוב כמת' (נדרים סד:). אַיי, וועסטו פּרעגן, אויב אַזוי פֿאַרוואָס איז ער נישט געווארן אַ סגי נהור באַלד בשעת די עקידה (וועו ער האָט געזען די שכינה), איז דער תירוץ, ווייל דעמאָלס האָט יצחק נאָך נישט געהאַט קינדער, און מיט דעם אַליין וועלט ער אויך געלעכנט ווי אַ מת ל"ע, ממילא האָט מען אים געקענט איבערלאָזן מיט זיין זע-קראַפט, נאָר 'ויהי כי זקן יצחק', און ער האָט שוין געהאַט קינדער (ער איז שוין דעמאָלס אַלט געווען זעכציג יאָר, און די משנה זאָגט אין מסכת אבות, 'בן ששים לזקנה'). ממילא, האָט ער געמוזט צוקומען צו פֿאַרלירן דעם כח הראי' רח"ל. קומט אויס, אַז **דאָס וואָס ער האָט ביי די עקידה נאָך נישט געהאַט קינדער, האָט אים געראַטעוועט פון זיין בלינד, און אויך די בלינדקייט שפּעטער האָט געראַטעוועט זיין לעבן.**

פון דעם קענען מיר לערנען, אַז דער מענטש טאָר זיך נישט אָפּרעדן און ווייזען וועו עס פּעלט אים עפּעס, ווייל **מ'קען קיינמאָל נישט וויסן וואָס פֿאַר אַ צרה ער טוט זיך איינשפּאָרן אין זכות פון דעם ווייטאָג וואָס ער האָט גייט יעצט אַריבער!**

ה. מ'דערציילט, אין אַ געוויסער שטאָט איז דער 'גבאי' אין שול געווען אַ גרויסער עם הארץ, אַזוי ווייט אַז ער האָט אַפילו נישט געקענט לייענען און שרייבן. וועו ער האָט געדאַרפט אונטערשרייבן אַ דאָקומענט, האָט ער עפּעס 'אָפּגעפּאַטשקעט'... אָבער אַלעס האָט זיך געפּירט ווי געהעריג. די מתפּללים אין שול זענען געווען צופֿרידן פון אים, אַלע האָבן אים ליב געהאַט און געשעצט אַלס גבאי.

ויהי היום, וועו דער רב פון שול איז נפטר געוואָרן און מ'האָט אויפֿגענומען אַ נייעם רב אויף זיין אָרט. וועו דער נייער רב האָט איבערגענומען דאָס רבנות, האָט ער באַשלאָסן צוזאַמען מיט די 'טובי העיר' איבערצוקוקן און איינפּירן פונדאָסניי די 'הוצאות' און 'הכנסות' פון דער שול, מיט אַ פונקטליכן חשבון. וואָס זאָלן זיי אָבער טוהן, דער גבאי קען דאָך נישט לייענען און שרייבן, און קיין ביכער קען ער אַוודאי נישט פּירן... האָט מען אים בלית ברירה אָפּגעזאָגט פון זיין גבאות-פּאָסטן, און אים פֿאַרגיטיגט מיט אַ שיינע סומע געלט.

דער גבאי האָט פֿאַרלאָזט די שול מיט אַ פּעקל געלט אין טאַש, פול מיט זאָרג און צער, וואָס וועט זיין, פון וואו וועט ער נעמען פּרנסה. ער האָט זיך געדרייט אויפֿן גאַס, ביז ער האָט זיך געפונען ביים וואַלד נעבן דער שטאָט. האָט ער געטראַכט ביי זיך, דאָ פּאָרן דאָך אַדורך יעדן טאָג צענדליגער מענטשן, און ס'איז נישט דאָ אַן ארט פֿאַר די דורכפֿאָרער וואו אַראָפּצולייגן דעם קאָפּ זיך אָפּצורוהען אַביסל און זיך דערכאַפּן דאָס האַרץ. כ'וועל דיר דאָ אויפּבויען אַ קליין הייזקעלע, אַריינברענגען טישן און בענקלעך מיט מזונות און געטראַנקען, און פון פֿאַרקויפן די עסן מיט די געטראַנקען וועל איך צוביסלעך פֿאַרדינען עפּעס צום לעבן... אומר ועושה, ער האָט געקויפט אַן אָרט און געבויט אַ הייזקע, און אויפגעשטעלט אַ 'קרעטשמע', וואָס האָט אים טאַקע אַריינגעברענגט אַ שיינע הכנסה, און צוביסלעך האט ער באקומען א גוטע נאמען ביי אלע אדורך-גייער און די פרנסה האט זיך גענומען בליען ביז ער איז צום סוף געוואָרן אַ שיינער עושר. אַזוי האָט ער געעפענט נאָך אַ קרעטשמע, און אין די אָוונט-שעה'ן, פלעגט ער אַריינלייגן אין באַנק דאָס געלט וואָס ער האָט פֿאַרדינט במשך פונעם טאָג.

אַזוי ווי זיין באַנק-קאָנטע איז געוואַקסן פון טאָג צו טאָג, האָט ער איין טאָג באַקומען אַ רוף פון דעם דירעקטאָר פון דער באַנק, וועלכער האָט אים געזאָגט, איך זע אַז דיין חשבון אין באַנק וואַקסט פון טאָג צו טאָג... קום, לאָמיר אינווועסטירן דיין געלט אין אַ געשעפט, אדרבה, ער איז אריבערגעקומען צום באנק און וועו די דירעקטאָר פון דער באַנק האָט אים געגעבן פֿאַפּירן אונטערצושרייבן, האָט ער סתם 'אָנגעפּאַטשקעט', נישט קענענדיג אונטערשרייבן ווי געהעריג. האָט דער דירעקטאָר פון דער באַנק אים געזאָגט: פֿאַר אַזאַ גרויס געשעפט וואָס מיר

ווילן דאָ מאַכן, דאַרפֿסטו זיך אונטערשרייבן געהעריג. האָט דער איד געענטפערט, 'איך קען דאָך נישט שרייבן אָדער לייענען'... האָט דער דירעקטאָר פון דער באַנק זיך געוואונדערט: אַזאַ גרויסער עושר ווי דו, זאָל נישט קענען אונטערשרייבן זיין נאָמען אויף אַ דאָקומענט?... האָט דער עושר אים געענטפערט: **אויב איך וואָלט געקענט לייענען און שרייבן, וואָלט איך דאָך נאָך אַלץ געווען 'די 'גבאי' אין דער קליינער שול, מיט אַ מינימאַלן געהאַלט.**

פון דער מעשה, קענען מיר לערנען אַ לימוד וועגן אמונה פשוטה. מ'האָט אָפֿגעזאָגט דעם איד פון דער אַרבעט אַלס גבאי, וואו אַלע האָבן אים ליב געהאַט, מ'האָט אים ממש אַרויסגעווארפן אויף דער גאַס ווייל ער האָט נישט געקענט שרייבן, און ער האָט נישט געהאַט קיין אַנונג פון וואו ער וועט נעמען פרנסה פאַר זיך און די משפּחה, און פאַקטיש, איז דייקא פון דעם דאָזיגן נידעריגן אָרט איז געקומען זיין ישועה, און ער איז געווארן רייך...

נאָך אַ לימוד קען מען לערנען פון דער מעשה, וועגן דעם ענין פון השתדלות. דער מענטש רעדט זיך איין אַז זיין השתדלות ברענגט אים די פרנסה, און דאָס איז גורם אַז ער זאָל טראַכטן 'כוחי ועוצם ידי', און צוליב דעם גייט ער צומאָל אַרויס פון שול אינמיטן דאַוונען, ווייל ער מיינט אַז ער וועט פאַרדינען מער געלט אויב ער וועט אַרבעטן לענגערע שעות. דאָ האָט מען אָבער געזען, אַז אויב דער 'גבאי' וואָלט געווען אַ בעל כשרון, וואָלט ער געבליבן מיט זיין מינימאַלן געהאלט, און **דייקא צוליב זיין 'אומוויסנהייט', איז ער געווארן גאָר רייך.** און נישט נאָר דאָס, נאָר אַזוי לאַנג ווי ער איז געווען גבאי און האָט זיך פאַרלאָזט אויף זיין 'אונטערשרייבן', איז ער נאָך נישט געווען רייך, נאָר וועו ער האָט אויפגעהערט זיך צו פאַרלאָזן אויך אויף זיין 'פאַטשקעריי', ווייל מ'האָט אים אַוועקגעשיקט פון גבאות, און ער האָט פאַרשטאַנען אַז ער האָט נישט קיין שום וועג צו האָבן פרנסה, ער איז אָנגעווויזן נאָר אויף די חסדים פון באַשעפער, איז ער געווארן אַזוי רייך.

דער דריטער לימוד איז, ווי דער מענטש דאַרף זען בייצושטיין די נסיונות פונעם יצר. אָט האָט דער באַנק-דירעקטאָר אים געפרעגט אַ 'מורא'דיגע קשיא'. דו ביזט דאָך אַזוי רייך, ווי אַזוי איז מעגליך אַז דו קענסט נישט לייענען און שרייבן... און דער עושר האָט אים באַווויזן, אַז דייקא ווייל ער קען גאָרנישט, איז ער געווארן רייך.

דאָס זעלבע איז מיט'ן יצר הרע, דער יצר וויל אונז איינרעדן אַז מיר זענען פול מיט חסרונות, מיט נידעריגע תאוות רח"ל, דאַרף מען אים ענטפערן: **אדרבה, לויט מיינע פילע חסרונות, אַזוי חשוב בין איך. דער 'רייכטום' אין רוחניות קומט לויט דעם גרויסן חסרון 'לפום צערא אגרא'...**

אַ איד האָט זיך אַראָפּגערעדט פון האַרצן פאַר'ן בעל שם טוב הקדוש זי"ע, איבער זיין שווערן מצב אין פּרנסה. ער האָט געזאָגט, ביז יעצט, האָט זיך עס געהאַנדלט בלויז אין ברויט צו עסן פאַר די משפּחה, האָב איך זיך נישט באַקלאָגט אויף מיין מצב, אָבער יעצט איז מיין טאָכטער אונטערגעוואַקסן ב"ה, און ס'איז שוין געקומען די צייט צו רעדן פאַר איר שידוכים, און מיר זוכן אַ בחור אַ תלמיד חכם און ירא שמים, אָבער מיר האָבן נישט אַפילו אַ פּרוטה צו געבן פאַר'ן 'נדן'.

האָט דער בעל שם טוב הקדוש זי"ע אים געהייסן אַרויסגיין האַנדלען אויפ'ן מאַרק, און דער ערשטער 'מקח' וואָס עס וועט אים אונטערקומען, זאָל ער קויפן, און פון דעם וועט ער פאַרדינען שיין, און זיין מזל וועט אויפשיינען. האָט דער איד זיך באַרואיגט און זיך אַרויסגעלאָזט אין וועג. וועו ס'איז געוואָרן נאַכט, איז ער אַריין אין אַ קרעטשמע אונטערוועגנס צו כאַפן אַ דרימל. וויבאַלד אַ 'בעט' אין דער קרעטשמע האָט געקאָסט הונדערט רובל, און זיין גאַנצער פאַרמעגן איז באַשטאַנען בלויז פון הונדערט רובל, האָט ער באַשלאָסן זיך צו לייגן אויף אַ באַנק אינעם פאָדער-צימער פון דער קרעטשמע.

בשעת ער איז אַזוי געלעגן אויף דער באַנק, זענען דערווייל אָנגעקומען אין דער קרעטשמע עטליכע 'פרייע' אידן, סוחרים, וועלכע זענען געווען אויפ'ן וועג צוריק פון אַ גרויסן 'ירידּ', וואו זיי האָבן פאַרדינט אַסאַך געלט, און זיי האָבן זיך אַראָפּגעזעצט עסן אַ סעודה.

אינמיטן דער סעודה, האָבן זיי גערעדט הויך אויפ'ן קול נאַרישע רייד, און אָפּגעלאַכט פון אַלעם הייליג ביי אידן. אינעם שמועס, האָט איינער פון זיי אויסגערופן הויך אויפ'ן קול, אַז ער איז גרייט צו פאַרקויפן זיין גאַנצן חלק אין עולם הבא פאַר הונדערט רובל. וועו דער חסיד (וועלכער איז געלעגן אויפ'ן באַנק אין פאָדער-צימער) האָט געהערט וואָס דער פּראָסטאַק זאָגט, האָט ער געטראַכט ביי זיך, דאָס איז דאָך דאָס ערשטע 'געשעפט' וואָס איז מיר אונטערגעקומען זייענדיג אויפ'ן וועג. ממילא, וועל איך פאָלגן וואָס מיין רבי דער בעל שם טוב האָט געזאָגט, און כ'וועל אָפּקויפן פון דעם איד זיין חלק אין עולם הבא...

ער האָט נישט לאַנג געטראַכט, ער איז אויפגעשטאַנען פון זיין אָרט און איז צוגעגאַנגען צו יענעם לץ, און אים געזאָגט, כ'בין גרייט אָפּצוקויפן דיין חלק אין עולם הבא, נאָדיר הונדערט רובל, און פאַרקויף מיר דיין חלק לעולם הבא, אָבער מיט'ן תנאי, דו זאָלסט אַוועקשטעלן עדים און אונטערשרייבן אַ 'שטר מכירה' כדת וכדין. זיי האָבן אַזוי געטוהן, און זענען זיך געגאַנגען יעדער אויף זיין וועג.

ווען יענער לץ איז אַהיים געקומען און דערציילט פאַר זיין ווייב אַלעס וואָס האָט מיט אים פּאַסירט אונטערוועגנס, און ווי ער האָט פאַרדינט גאָר אַסאַך געלט, האָט ער צוגעלייגט, 'איך האָב צוך סוף אויך 'פאַרדינט' נאָך הונדערט רובל, פאַר מיין חלק אין עולם הבא'... איז דאָס ווייב געוואָרן דערציטערט, און באַפוילן פאַר איר מאַן שוין אויפצוזוכן יענעם חסיד וואָס האָט געקויפט זיין חלק לעולם הבא, און ער זאָל אים בעטן ער זאָל צוריקציען פונעם מקח. אויב דו וועסט עס נישט טוהן - האָט זי אים געסטראַשעט - וויל איך אַ גט פון דיר, שוין דאָ אויפ'ן אָרט, ווייל איך וויל נישט וואוינען מיט איינעם וואָס האָט נישט קיין חלק ונחלה מיט אַלע אידן אויף יענער וועלט...

האָט דער מאַן אָנגעהויבן בעטן זיין פרוי זי זאָל נישט מאַכן אַזאַ טומל פון דער גאַנצער מעשה, ווייל באמת איז אַלעס נאָר געווען אַ 'שפּאַס' וואָס ער האָט געמאַכט מיט יענעם, און ער האָט עס נישט געמיינט ערנסט. זי האָט אָבער נישט געוואָלט הערן קיין וואָרט, נאָר זי וועט אויסדריקליך נישט מסכים זיין צו וואוינען ווייטער מיט אים, אויב זי וועט נישט זען דעם שטר צעריסן אויף שטיקלער.

בלית ברירה, איז דער לץ נאָכגעפאָרן דעם חסיד, און ווען ער האָט אים באַגעגענט, האָט ער זיך געבעטן ביי אים בטל צו מאַכן דעם מקח. דער חסיד האָט אָבער נישט געוואָלט הערן דערפון, ער וועט נישט צוריקציען פונעם מקח, אויך אויב ער וועט אים געבן צען מאָל אַזוי פיל געלט. האָט דער פאַרקויפער אים געפרעגט, פאַר וויפיל געלט טוסטו 'שאַצן' מיין קליינעם חלק אין עולם הבא? האָט דער חסיד געענטפערט, לויט מיין מיינונג, איז דיין חלק אין עולם הבא ווערט אַמווייניגסטענס 250 טויזנט רובל... דאָס איז געווען אַ ריזיגע סומע, פון וועלכער דער חסיד האָט געקענט חתונה מאַכן אַלע זיינע טעכטער מיט גרויס הרחבה, און אפילו שענקען אַ 'נדן' ווי ס'דארף צו זיין. נישט האָבנ'דיג קיין אַנדערע ברירה, האָט דער לץ פאַרקויפט עטליכע טייערע חפצים, און ווען ער האָט שוין געהאַט אין האַנט די גאַנצע 250 טויזנט רובל, האָט ער עס איבערגעגעבן פאַר דעם חסיד, וועלכער האָט אים צוריקגעגעבן דעם שטר מכירה. ער איז אַהיים געגאַנגען, געוויזן פאַר די בני בית דעם שטר, און עס צעריסן, און 'שלום על ישראל'.

שפּעטער איז דער חסיד צוריקגעגאַנגען צום בעל שם טוב הקדוש, און ער האָט געפרעגט דעם בעל שם טוב: רבי, ממה נפשך, האָב איך דאָ געטוהן אַ מעשה פון אַ גניבה. אויב דער גאַנצער חלק פונעם לץ אין עולם הבא איז נישט ווערד געווען מער ווי 100 רובל, האָב איך דאָך נישט געטאָרט נעמען דערפאַר יעצט 250 טויזנט רובל... און אויב ס'איז יאָ ווערד געווען 250 טויזנט רובל, קומט אויס אַז לכתחילה איז דאָס 'געשעפט' צווישן אונז געווען אַ 'מקח טעות', ווען ער האָט עס מיר פאַרקויפט פאַר 100 רובל, איז דאָך זיין 'עולם הבא' בכלל נישט אַריינגעקומען אין מיין רשות...

האָט דער בעל שם טוב הקדוש זי"ע אים געענטפערט: ניין, דאָ איז נישט געווען נישט אַ מקח טעות, און נישט קיין 'אונאה'. סיי אין אָנהייב, סיי ביים סוף, ווייל **די ווערד פון אַ איד'ס חלק אין עולם הבא, רעכנט זיך לויט ווי דער בעה"ב דערפון שאַצט עס.** ממילא, אין אָנהייב ווען זיין גאַנצער עולם הבא איז נישט געווען ווערד אין זיינע אויגן מער ווי הונדערט רובל, איז דאָס געווען די ריכטיגע שאַצונג, אָבער צום סוף, ווען ער האָט אנערקענט די ווערד דערפון און איז געווען גרייט צו באַצאָלן דערפאַר 250 טויזנט רובל, האָט ער דאָך אַליין געהויבן די ווערד דערפון ביז'ן דאָזיגן סכום.

דאָס קען זיין די כוונה אין דעם 'געשעפט' וואָס יעקב און עשו האָבן געמאַכט, ווען יעקב האָט באַצאָלט עשו'ן פאַר דער בכורה אַ 'נזיד עדשים', און ס'איז נישט געווען אַ 'מקח טעות' (וואָס די בכורה איז דאָך באמת ווערד פיל מער), וויל **אין עשו'ס אויגן, איז די בכורה באמת נישט ווערד געווען מער ווי אַ טאָפּ געקאָכטע לינדזן...** ממילא, איז עס געווען אַן אמת'דיגער מקח.

לדידן ייאמר, ביי אַלע ענינים פון עבודת ה', **לויט ווי אַ איד שאַצט זיין אייגענע עבודה, אַזוי פיל איז עס ווערד אויבן אין הימל.** ווי אַזוי קען מען וויסן וויפיל אַ איד שאַצט זיין עבודה? איז דער תירוץ, לויט'ן חיות, האַרץ און 'ברען' וואָס ער שפּירט ווען ער דינט דעם אויבערשטען מיט תורה און תפילה...

עם שטייט אין ספה"ק 'קדושת לוי' (פרשתינו, ד"ה 'אם תעשה'), אויפֿן פסוק אין דער היינטיגער פֿרשה (כו, כט) 'אם תעשה עמנו רעה כאשר לא נגענוך'. עם איז באַקאַנט וואָס דער 'בעל הטורים' שרייבט, אַז אבימלך האָט געוואָלט שלעכטס טוהן פֿאַר יצחק, נאָר דער אויבערשטער האָט עם איבערגעדרייט לטובה, ווייל דער אויבערשטער דרייט אַלעס איבער צום גוטן.

אויף דעם זאָגט דער 'קדושת לוי' ז"ע, אַז דאָס איז די כוונה פון די וועלטער וואָס אבימלך האָט געוואָגט, 'אם תעשה עמנו רעה' - אויב דו וועסט וועלן שלעכטס טוהן מיט אונז, וועט עס אַוודאי זיך איבערדרייען צום גוטן, און אַ ראי' האָסטו, 'באשר לא נגענוך' - מיר האָבן געוואָלט שלעכטס טוהן מיט דיר, און דער אויבערשטער האָט עס איבערגעדרייט צום גוטן, און מיר האָבן געטוהן מיט דיר נאָר גוטס. און וויבאַלד דעם באַשעפֿער'ס מדה איז צו טוהן נאָר גוטס, איז אויך אויב דו וועסט אונז וועלן שלעכטס טוהן ח"ו, וועט עס איבערגעדרייט ווערן צום גוטן. ממילא, איז בעסער אַז דו זאָלסט טוהן מיט אונז אַ טובה, ווייל צום סוף וועט עס דאָך סיי-ווי זיין צום גוטן, עכדה"ק.

די כוונה דערפון איז, אַזוי ווי דער 'בעל הטורים' שרייבט, אַז אין אָנהייב האָט אבימלך געוואָלט הרג'ענען יצחק, אָבער עס איז אים נישט געלונגען. אדרבה, נישט נאָר וואָס דער אויבערשטער האָט אים

ו. אויפֿן פסוק אין דער היינטיגער פרשה (כז, א) 'ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות', זאָגט רש"י אין צווייטן פשט, אַז ווען יצחק אבינו ע"ה איז געברענגט געוואָרן אויף דער עקידה און אברהם האָט אים געוואָלט שחט'ן, האָבן זיך געעפענט די הימלען און די מלאכים האָבן געזען די עקידה, און זיי האָבן געווייניט, און זייערע טרערן זענען אַראָפּגעפאַלן אויף יצחק'ס אויגן, און פון דעם איז ער געוואָרן אַ סגי נהור. דאַרף מען פאַרשטיין, פאַרוואָס האָט מען געדאַרפט עפענען די הימלען אַז די מלאכים זאָלן זען וואָס עס קומט פאָר אויף דער וועלט, אַז אברהם ברענגט זיין זון יצחק אויף דער עקידה?

איז דער תירוץ, אַז באמת זענען די מלאכים סיי-ווי אַלעס אין הימל, און זיי וואָלטן געוואוסט אַז אברהם ברענגט יצחק'ן אויף דער עקידה, נאָר וואָס דען, דאָרט וויינט מען נישט דערויף וויל מ'זעט דאָרט נאָר די טובה וואָס איז באַהאַלטן דערין, און אויף אַ גוטע זאַך און אַ ברכה וויינט מען נישט. וועגן דעם האט אויסגעפעלט צו עפענען די הימלען, אזוי וועו זיי קוקן אַראָפּ אויף דער וועלט, און שפירן מיט ווי אידישע קינדער פלאָגן זיך און ליידן יסורים ל"ע, דאן וויינען זיי אויף דעם אָון אויפהער, און דערפאַר האָבן זיי געווויינט און יצחק האָט פאַרלוירן די ראי'.

אויף די פריער דערמאנטע וועלטער פון רש"י אַז דער אויבערשטער האָט פאַרקירצט דאָס לעבן פון אברהם אבינו ע"ה מיט פינף יאָר כדי ער זאָל נישט זען ווי עשו גייט אַרויס לתרבות רעה, איז לכאורה שווער, וואָס האָט אברהם 'פאַרדינט' פון דעם וואָס ער איז אַוועק פון דער וועלט פינף יאָר פאַר דער צייט, אויך נאָכ'ן אַרויפגיין אין הימל האָט ער דאָך געזען דאָרט אַלעס וואָס עשו טוט דאָ אויף דער וועלט...

איז דער תירוץ, אַז אויך וואָס עס זעט אויס אויף דער וועלט ווי די שווערסטע זאַך, אָבער וועו מען איז שוין אין הימל זעט מען די טובה וואָס קען אַרויסקומען דערפון. ממילא, אויב אברהם וואָלט נסתלק געווען אין דער באַשטימטער צייט און ער וואָלט געזען דאָ, אויף דער וועלט, עשו'ס שלעכטע אויפפירונג, וואָלט ער געהאַט גרויס צער דערפון, וועגן דעם איז ער נסתלק געווען פינף יאָר פריער. וועו ער איז אָבער אַרויפגעקומען אין הימל און געזען דאָס וואָס ער האָט געזען, האָט ער גוט פאַרשטאַנען אַז דאָ איז נישט פאַרהאַן אַ רעה, נאָר אַ גרויסע טובה, ווי די ספרים הקדושים זאָגן, אַז כדי יעקב אבינו ע"ה זאָל זוכה זיין צו זען 'מטתו שלימה', ווי עס שפּראָצט אויף פון אים כלל ישראל בקדושה ובטהרה, האָט עשו געדאַרפט אַרויסקומען פון יצחק און מאַכן אַ 'בירור' פונעם 'פסולת', אַזוי האָט יעקב געקענט זיין אַן 'איש תם', מיט דער פולער שלימות.

מ'דערציילט, אַז וועו דער גראָדזשיסקער רבי, הרה"ק רבי ישראל זי"ע הי"ד (בעל 'אמונת ישראל'), איז אין דער ביטערער צווייטער וועלט מלחמה וואו ער איז ליידער אומגעקומען אַ מות קדושים, שוין געשטאַנען אין טויט לאַגער ממש פאַר'ן אומקום, האָבן די אַרומיגע אידן אים געבעטן ער זאָל זיי זאָגן אַ וואָרט פון חיזוק אין אמונה. האָט דער גראָדזשיסקער רבי זיי געזאָגט: באַלד וועלן מיר אַרויפגיין אין הימל, און 'דאָרט' וועלן מיר זען אַז אַלע צרות מיר ליידן דאָ זענען אויס אינגאַנצן אַנדערש ווי דאָ, אויף דער וועלט. ממילא טאָר מען נישט וועו גענען ביי זיך...

געהאָלפֿן, נאָר אבימלך האָט אים נאָך געדאַרפֿט טוהן אַ טובה, און יצחק האָט דאָרט פֿאַרדינט 'מאה שערים'. ער האָט געטראָפֿן ברונעמם מיט וואַסער, און זיין פֿאַרמעגן איז דאָרט פֿאַרגרעסערט געוואָרן, ווייל דער אויבערשטער האָט איבערגעדרייט צום גוטן אַלע שלעכטע פֿלענער פון אבימלך.

וועָן אבימלך האָט געזען די גרויסע וואונדער, ווי דער באַשעפֿער האָט אַלעם איבערגעדרייט פֿאַר יצחק אבינו ע"ה צום גוטן, האָט ער עם אַזוי גוט פֿאַרשטאַנען, ביז ער האָט אַליין געזאָגט צו יצחק: דו וועסט מיר נישט קענען שלעכטס טוהן, ווייל יעצט גלייב איך אין דעם אויבערשטען וואָס האָט באַשאַפֿן הימל און ערד. ס'איז ביי מיר קלאָר, אַז אויב דו וועסט מיר וועלן שלעכטס טוהן וועט דער אויבערשטער איבערדרייען אַלעם פֿאַר מיר צום גוטן.

ויעתר יצחק - דורך תפילה וועלט מען אַ 'נייע באַשעפענישׂ', און אַן אַנדערע מציאות

מיר לייענען אין דער היינטיגער פרשה (כה, כא) 'ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא'. פֿרעגט דער 'רבינו בחיי', אַז לכאורה וואָלט דער פסוק געדאַרפֿט פֿריער זאָגן 'ותהי רבקה עקרה' [אַזוי ווי ביי שרה, וואָס דער פסוק זאָגט, 'ותהי שרי עקרה אין לה ולד'], און ערשט דערנאָך זאָל ער זאָגן 'ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו', אַז יצחק און רבקה האָבן מתפלל געווען אויף קינדער.

ענטפֿערט דער 'רבינו בחיי', אַז אויבנאויף קען מען מיינען, אַז וויבאַלד רבקה איז געווען אַן עקרה האָבן זיי געדאַרפֿט דאַוונענען. דאָס איז אָבער נישט ריכטיג, נאָר אדרבה, ווייל דער אויבערשטער האָט געוואָלט אַז זיי זאָלן דאַוונענען, ווייל ער האָט ליב געהאַט צו הערן זייער תפילה, וועגן דעם האָט דער אויבערשטער געמאַכט אַז זיי זאָלן נישט האָבן קינדער. און אויף דעם זאָגן טאקע חז"ל (שהש"ר פ"ב, לד) אַז די אמהות זענען געווען עקרות, 'מפני שהקדוש ברוך הוא מתאוה לתפילתן של צדיקים' - ווייל דער אויבערשטער גליסט צו הערן די תפילה פון די צדיקים, עכ"ד.

אַזוי שרייבט דער 'ערבי נחל' (פ' וארא), אַז צומאָל דויערט צייט ביז די בקשה פונעם מענטש וועלט ערפילט, ווייל דער אויבערשטער גליסט אַז ער זאָל מתפלל זיין צו אים[ז].

לויט דעם טייטשט דער 'ערבי נחל' דעם פסוק (תהלים פ"ו, ג') 'חנני ה' כי אליך אקרא כל היום'. איז שווער, 'חנני' איז משמע אַז ער בעט אַ 'מתנת חינם'. אויב אַזוי, וואָס פֿאַראַ 'נתינת טעם' איז עס 'כי אליך אקרא', וואָס ס'איז משמע, גיב מיר אַ מתנת חינם, ווייל איך דאַוון צו דיר אַ גאַנצן טאָג [אויב ער דאַוונט צו אים אַ גאַנצן טאָג, איז דאָך די מתנה נישט אומזיסט - אַ 'מתנת חינם']. אויך פרעגט ער, לויט'ן דקדוק הלשון, וואָלט דוד המלך ע"ה געדאַרפֿט זאָגן 'קראתי' כל היום', איך האָב געדופן צו דיר אַ גאַנצן טאָג, און נישט אַ לשון עתיד - 'אקרא'?

נאָר די כוונה פון פסוק איז, דוד המלך ע"ה האָט געבעטן חנני ה', גיב מיר שוין יעצט אַ 'מתנת חינם', און האַלט דיך נישט צוריק פון ערפילן מיין בקשה כדי איך זאָל מתפלל זיין פֿאַר דיר, ווייל איך נעם שוין אויף זיך, 'לעתיד', אַז איך וועל מתפלל זיין צו דיר אַ גאַנצן טאָג, אויך נאָך דעם וויי מיין בקשה וועט ערפילט וועלן[ח].

ז. אויב אַ מענטש ליידט יסורים ח"ו, קען ער זיך שטארקן און מחזק זיין פון דעם פאַקט, אַז **ס'איז מעגליך אַז די גאַנצע סיבה פון די יסורים איז נאָר דערפאַר ווייל דער אויבערשטער גליסט צו הערן זיין תפילה**, און ער פאָדערט פון אים, 'השמיעיני את קולך, כי קולך ערב'. ממילא, אויב ער זעט אַז זיין תפילה איז נאָך נישט געענטפערט געוואָרן, זאָל ער נישט ווערן געפאַלן ביי זיך, צו טראַכטן אַז מ'וויל חלילה נישט הערן זיין תפילה אין הימל, נאָר **אדרבה, טאַקע דערפאַר ווייל דער אויבערשטער וויל הערן זיין תפילה, צוליב דעם איז ער נאָך נישט געענטפערט געוואָרן, כדי ער זאָל ווייטער מתפלל זיין...**

ח. די גמרא זאָגט (פסחים קיח.) 'קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף', און אויך די פרנסה פון מענטש איז שווער אַזוי ווי קריעת ים סוף. פרעגן די מפרשים, וואָס איז שייך אַז אַ זאַך זאָל זיין 'שווער' ביי דעם אויבערשטען כביכול. איז דער תירוץ, ווייל דער מדרש זאָגט (שמו"ר פכ"א, ה) אַז דער אויבערשטער האָט אַרומגענומען די אידן אין מדבר אויף אַן אופן, אַז די מצריים זאָלן זיין אויף איין זייט און דער ים זאָל זיין פון דער צווייטער זייט, און די

דער 'ערבי נחל' לייגט צו אַ גרויסן יסוד, אַז צוליב דעם טעם זאָגן חז"ל (סנהדרין מד:) 'לעולם יקדים אדם תפילה לצרה' וכו', ווייל דער אויבערשטער גליסט צו הערן אידישע תפילות, און אויב דער מענטש איז מתפלל נאָר דעמאָלס ווען ער דאַרף עפּעס האָבן, ווערט זיין בקשה צוריקגעהאַלטן פון ערפילט צו ווערן, כדי ער זאָל אַסאַך מתפלל זיין. מה שאין כן דער מענטש וואָס דאַוונט אייביג, אויך ווען עס גייט אים גוט ב"ה,

---

אידן זאָלן נישט האָבן אַ וועג ווי אַזוי געראַטעוועט צו ווערן פון די צרה. **דער טעם פאַרוואָס דער אויבערשטער האָט אַזוי געטוהן, איז ווייל ער האָט געוואָלט הערן זייער תפילה..**

נאָך דעם ווי די אידן האָבן געשריגן צו דעם אויבערשטן, האָט ער זיי געוואָלט העלפן און שפּאַלטן פאַר זיי דעם ים. ער האָט אָבער געוואוסט אַז פון יעצט און ווייטער וועלן זיי אויפהערן צו שרייען און מתפלל זיין צו אים, און **דאָס איז געווען שווער אין זיינע אויגן**, אַזוי ווי חז"ל זאָגן (וועגן שמיני עצרת, אַז דער אויבערשטער זאָגט) 'קשה עלי פרידתכם'...

דאָס זעלבע איז מיט די פרנסה און דער זיווג פון מענטש. דער אויבערשטער גליסט צו אידישע תפילות, און צוליב דעם איז ער נישט משפּיע מיט איין מאָל פּרנסה בהרחבה, און דאָס זעלבע איז מיט אַ זיווג. דער אויבערשטער קוקט אַרויס אַז זיינע ליבע אידישע קינדער זאָלן מתפלל זיין און שרייען 'מאין יבוא עזרי'. **ס'איז אָבער 'שווער' כביכול צו ערפילן זייערע פאַרלאַנגען, ווייל דאַן וועלן זיי מער נישט דאַוונען**, און עס איז אַ בחינה פון 'קשה' עלי פרידתכם...

דעריבער איז די עצה, אַז מ'זאָל זיך צוגעוואוינען זיך צו וועגן צו דעם אויבערשטן אין יעדן מצב, סיי איידער עס קומט די ישועה, און אויך שפּעטער, וועג מ'דאַרף לויבן דעם אויבערשטן פאַר די ישועה. **אויב עס וועט נישט זיין אַ 'פרידתכם' - מיר וועלן זיך נישט אָפּשיידן ח"ו פון באַשעפער - וועט אויך נישט זיין אַ מצב פון 'קשה'...**

מ'דערציילט, אַז איינער פון די יקירי ירושלים, הרה"צ רבי יצחק דוד גוטפאַרב זצ"ל, האָט זיך אַמאָל געוויטיגט אין אַ ישועה פון הימל, און ער איז געגאַנגען פערציג טעג מתפלל זיין ביים כותל המערבי, און ער האָט דאָרט געבעטן דעם באַשעפער. וועג ער איז געהאָלפן געוואָרן בעזרת השי"ת, איז ער געגאַנגען נאָך פערציג טעג צום כותל המערבי, כדי צו דאַנקען דעם אויבערשטן פאַר דעם חסד וואָס ער האָט געטוהן מיט אים.

מן הבאר

עס ווערט דערציילט אַז וועג הגה"צ רבי מענדעלע הורוויץ זצ"ל הי"ד (אַ זון פון הרה"ק ר' אלטר'ל דזשיקובער זי"ע הי"ד, און אַ ברודער פון הרה"ק רבי יהודה'לע דזשיקובער זי"ע), איז געווען אַ קינד, איז ער געווען זייער נישט געזונט ל"ע. זיין לעבן איז געווען אין אַ געפאַר ה' ירחם. האָט דער זיידע פונעם קינד, דער ויזשניצער רבי הרה"ק בעל 'אהבת ישראל' זי"ע, געזאָגט צו זיין איידים (און פלימעניק), הרה"ק רבי אלטר'ל, דער טאַטע פונעם קינד:

- מיר ווייסן דאָך אַז 'שלשה שותפים באדם'. עס זענען דאָ דריי שותפים אין אַ מענטש, דער אויבערשטער, זיין טאַטע, און זיין מאמע. דער דין איז ביי אַ שותפות, אַז אויב דריי מענטשן מאַכן אַ שותפות אין אַ געשעפט, קען קיינער פון זיי זיך נישט אַרויסציען פונעם שותפות, נאָר די אַנדערע צוויי שותפים קענען אים צווינגען צו בלייבן ווייטער אַלס שותף (שו"ע חו"מ סי' קעו, סט"ו). ממילא, קענט איר אויך, אַלס שותפים אין אייער קינד, 'צווינגע'ן כביכול דעם אויבערשטן', וואָס ער איז דער דריטער שותף, ער זאָל איבערלאָזן ביי אייך אין האַנט דעם טיערן פּקדון וואָס ער האָט אייך געגעבן.

- ס'איז אָבער דאָ נאָך אַ הלכה ביי אַ שותפות - האָט דער 'אהבת ישראל' ווייטער געזאָגט צו זיין איידים - אַז אויב צוויי פון די שותפים זענען זיך מייאש פון דעם געשעפט, איז דער דריטער שותף זוכה אין דער גאַנצער סחורה אלס הפקר. ממילא, דאַרפט איר זייער שטאַרק אַכטונג געבן נישט אַריינצופאַלן אין יאוש חלילה. 'חזקו ויאמץ לבבכם', איר זאָלט נישט אויפגעבן האָפענונג ח"ו, און ווייטער מתפלל זיין צום אויבערשטן ער זאָל שיקן אַ רפואה פאַר אייער מענדעלע'ן.

הרה"ק רבי אלטר'ל און זיין רעביצין האָבן טאַקע שטאַרק מתפלל געווען, און דאָס קינד איז געזונט געוואָרן בעהי"ת (ליידער איז ער אומגעקומען אין דער ביטערער מלחמה, הי"ד). (הגדה של פסח 'מפי ספרים וסופרים', הערה קב)

איז דאָך נישט דאָ קיין סיבה צו ברענגען אויף אים אַ צרה ח"ו, און אויך אויב עס וועט יאָ קומען אַ צרה ח"ו וועט עס זיך באַלד אָפּטוהן פון אים, עכ"ד.

אויך שרייבט דער 'רבינו בחיי', אַז פון דאָ קען מען לערנען וועגן דעם גרויסן כח פון תּפילה[ט], אַז עס איז בכח אויך צו טוישן די טבע'. און צוליב דעם טעם דערמאנט ער דאָס לשון 'ויעתר', און ער זאָגט נישט 'ויתפלל', אָדער 'ויצעק', אָדער אַן אַנדער לשון, ווייל עס איז פון לשון 'עתר' (אַ גאָפל), ווי די גמרא זאָגט (סוכה יד.) אַז די תּפילה פון די צדיקים איז צוגעגליכן צו אַ גאָפל, פונקט אַזוי ווי אַ גאָפל דרייט איבער די תּבואה אינעם שייער פון איין אָרט צום אַנדערן, אַזוי

ט. ווי גרויס ס'איז דער כח פון תּפילה, קען מען אויך זען פון דעם פסוק (בראשית כא, יז) 'וישמע אלוקים את קול הנער'. זאָגט רש"י, פון דאָ לערנען מיר אַז די תּפילה פונעם חולה איז חשוב'ער ווי די תּפילה פון אַנדערע מענטשן, און עס ווערט פריער אָנגענומען.

איז לכאורה שווער, חז"ל זאָגן דאָך (ברכות ה:) 'אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים' (דער אַרעסטאַנט קען זיך נישט אַליין באַפרייען פון טורמע), אויב אַזוי, ווי אַזוי איז מעגליך אַז די תּפילה פון אַ חולה איז חשוב'ער ווי די תּפילות פון אַנדערע מענטשן?

ענטפערן רבותינו בעלי התוספות (אין ספר 'מושב זקנים'), און אויך דער 'טור' אין זיין פּירוש שרייבט אַזוי, אַז **תּפילה איז אַנדערש..!** (עס איז באַקאַנט, אַז דער גאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל האָט אַמאָל אויפגעשריבן די דאָזיגע ווערטער פון תוספות און דעם 'טור', און עס אויפגעהאָנגען בייַם בעט פון זיין זון וועלכער איז געווען נישט געזונט ל"ע, כדי צו שטאַרקן דעם ענין פון תּפילה בכלל, און די תּפילה פונעם חולה אויף זיך בפרט).

ווי ווייט עס דערגרייכט דער כח פון תּפילה, האָבן מיר געהערט אַ מורא'דיגע מעשה פון איינעם וואָס האָט געקענט די בעלי העובדא. פאַר דער קריג, איז בייַ אַ משפּחה אין וואַרשע געבוירן געווען דאָס ניינטע קינד, אָבער ליידער איז עס געבוירן געווען מיט פאַרקרימטע פיס רח"ל. די עלטערן האָבן אָבער געטראָפן בחסדי ה' אַ גוי'שע דאָקטאָרין, וועלכע האָט באַהאַנדלט דאָס קינד און אויסגעגליכן זיינע פיס ווי געהעריג.

אַ צייט שפּעטער, ווען די ביטערע מלחמה האָט אויסגעבראָכן און די משפּחה איז געווען אין געטאָ, איז געבוירן געווען ביי זיי דאָס צענטע קינד, אויך ליידער מיט פאַרקרימטע פיס ה"י. איז די מאַמע אַרויסגעלאָפן אין געהיים פון געטאָ צום הויז פון דער דאָקטאָרין, וועלכע האָט אויך דאָס מאָל באַהאַנדלט דאָס קינד און באַוויזן אויסצוגליין זיינע פיס.

ווען די מאַמע האָט געוואָלט צוריקגיין מיט איר קינד צוריק אין געטאָ, האָט די דאָקטאָרין איר געפרעגט וואוהין זי גייט, און ווען זי האָט געענטפערט אַז זי גייט צוריק אין געטאָ, האָט די דאָקטאָרין איר געפרעגט אויב זי איז אַראָפּ פון זינען ח"ו... מ'וועט דאָך אייך אַלע אויס'הרג'ענען דאָרט, האָט זי געזאָגט. האָט די מאַמע פונעם קינד געזאָגט צו דער דאָקטאָרין, נו, וואָס דען זאָל איך טוהן? איך האב דאך דארט מיין גאנצע משפּחה מיט 9 קינדער... האָט די דאָקטאָרין איר געזאָגט, גיי צוריק אין געטאָ, נעם צוזאַמען דיין גאַנצע משפּחה, און קומט אַהער מיט אַלע קינדער... זי האָט אַזוי געטוהן, די גאַנצע משפּחה (מיט די צען קינדער) האָבן זיך באַהאַלטן אין משך פון דער גאַנצער צייט פון דער מלחמה, ביי דער גוי'טע אין שטוב, און אַזוי זענען זיי אַלע געראַטעוועט געוואָרן פון אומקום ה"י.

נאָך דער מלחמה, האָט די משפּחה עמיגרירט קיין אַמעריקע, און אַיידער זיי האָבן חתונה געמאַכט דאָס ערשטע קינד, האָבן זיי געשיקט אַ 'טיקעט' און איינגעלאַדן די גוי'שע דאָקטאָרין וואָס האָט געראַטעוועט די גאַנצע פאַמיליע אין די מלחמה יאָרן, צו קומען קיין אַמעריקע צו דער חתונה. זי איז טאַקע געקומען צו פאָרן, און ווען זי איז געווען אין אַמעריקע, האָבן מענטשן איר געפרעגט, פאַרוואָס זי האָט עס געטוהן, זיך איינצושטעלן דאָס לעבן (ווי באַקאַנט, אויב די דייטשן ימ"ש האָבן געכאַפּט אַ איד באַהאַלטן ביי אַ גוי, האָבן זיי געהרג'עט אויך דעם גוי און זיין משפּחה) **כדי צו** ראַטעוועון אַ אידישע משפּחה.

האָט די גוי'שע דאָקטאָרין געענטפערט, אַז אַלס קינד האָט זי געלערנט תנ"ך, און זי האָט דאָרט געזען (אין פּרשת וירא) ווי עס ווערט געשילדערט די תּפילה פון אברהם אבינו ע"ה, אַז ער האָט געבעטן דעם אויבערשטען אַז אויב עס זענען דאָ **צען צדיקים** אין סדום, זאָל ער אין זייער זכות ראַטעוועון די גאַנצע שטאָט, און דער אויבערשטער האָט מסכים געווען דערצו, אַז אויב ס'זענען דאָ צען צדיקים אין שטאָט, וועט די שטאָט נישט חרוב ווערן. פאַקטיש, האָבן דאָך אָבער נישט געלעבט אין סדום צען צדיקים, ממילא איז די שטאט חרוב געוואָרן. האָב איך געטראַכט

ביי זיך - האָט די גוי'שע דאָקטאָרין געזאָגט - **די אידן זענען דאָך צדיקים**. נו, וואָס וועט פֿאַסירן אויב די רשעים וועלן אומברענגען אַלע אידן ח"ו און עס וועט נישט בלייבן אַפֿילו אַ מנין אידן אין וואַרשע, וועט דאָך די גאַנצע שטאָט ווערן איבערגעדרייט אַזוי ווי סדום און עמורה זענען איבערגעדרייט געוואָרן. דעריבער, **כדי צו ראַטעוונען די שטאָט וואַרשע, האָב איך אַריינגענומען די גאַנצע אידישע משפּחה אין הויז, כדי צו ראַטעוונען וואַרשע.**

פון דער דאָזיגער מעשה לערנען מיר, די מפֿרשים רעדן דאָך אַרום דאָס ענין וואָס עס זעט אויס 'אויבנאויף' ווי די גאַנצע תּפילה פון אברהם אבינו ע"ה וואָס ער האָט זיך געבעטן אולי יש חמשים צדיקים, ארבעים וגו', האָט נישט געהאָלפן, און מיר ווייסן דאך אז קיין שום תּפילה גייט נישט פארפאלן. נו, אויב אזוי, ווי איז געגאנגען די תּפילה פון אברהם אבינו? אבער **טויזנטער יאָרן שפּעטער, האָט עס יאָ געהאָלפן צו ראַטעוונען אַ גאַנצע משפּחה לדורות עולם.** ממילא, טאָר מען זיך נישט מייאש זיין פון תּפילה, נאָר מ'דאַרף גלייבן אַז **יעדע תּפילה פּועל'ט אַלע גוטע השפּעות.**

דער עיקר איז, מתּפלל צו זיין מיט אמונה שלימה אין דעם כח פון תּפילה.

הרה"ק בעל 'צמח צדק' זי"ע פון ליובאַוויטש האָט דערציילט, אַז אין אַ דאָרף נעבן ירושלים האָט געוואוינט אַ פּשוט'ער איד, אַן איש תּם וישר, וועלכער האָט אָבער אַפֿילו נישט געקענט דאַוונען. ער האָט זיך געפּירט, אַז יעדע וואָך איז ער געגאַנגען קיין ירושלים צו פאַרקויפן פּרוכט און גרינצייג פון זיין פעלד, און דאַן פלעגט ער אַריינגיין צום שטאָט רב פון ירושלים, ער זאָל אים אויפשרייבן אויף אַ צעטל געניט וואָס ער דאַרף דאַוונען במשך פון דער קומענדיגער וואָך. אַמאָל חודש חשון, האָט דער איד געבעטן דעם רב ער זאָל אים פאַרשרייבן דעם סדר פון די תּפילות פאַר עטליכע וואָכן צייט, וויבאַלד עס גייט דאָך רעגענען במשך פונעםווינטער, און ער ווייסט נישט אויב ער וועט קענען קומען קיין ירושלים פאַרקויפן זיינע פּירות און ירקות. דער רב האָט טאַקע אויפגעשריבן פאַר אים דעם סדר פון די תּפילות אויף די קומענדיגע וואָכן הבעל"ט.

למעשה, איז אים יאָ געלונגען אַ וואָך שפּעטער צו קומען קיין ירושלים, און אָט זעט ער ווי אַלע אידישע געשעפטן אין שטאָט זענען פאַרמאַכט. האָט ער זיך דערשראָקן, ווער ווייסט צי ער האָט נישט געהאַט אַ טעות אין דעם חשבון פון די טעג, און היינט איז גאָר שבת... שפּעטער האָט ער אָבער געזען מענטשן גיין מיט זייערע טלית און תּפילין, האָט ער זיך באַרואיגט, אַז ווי עס ווייזט אויס, האָט ער נישט געהאַט אַ טעות אינעם חשבון פון די טעג. דאַן האָט ער געפרעגט עטליכע דורכגייער, וואָס האָט היינט פאַסירט, אַז אַלע געשעפטן אין שטאָט זענען געשפּאַרט. האָט מען אים געענטפערט, אַז היינט איז אַ תּענית ציבור, און דערפאַר אַרבעט מען נישט היינט. האָט דער איד געהאַט עגמת נפש אַז ער האָט געגעסן פריער, ווייל ער האָט דאָך נישט געוואוסט אַז ס'איז היינט אַ תּענית ציבור.

איז ער אַריבערגעגאַנגען צום רב וועמען ער פלעגט אייביג באַזוכן, און געהאַט טענות, היתכן אַז ער האָט אים מכשיל געווען מיט אַזאַ האַרבע עבירה, צו עסן אין אַ תּענית ציבור. האָט דער רב אים באַרואיגט זאָגנדיג, אַז באמת איז היינט נישט אַ תּענית פון די קביעות'דיגע תּעניתים, נאָר בית דין האָט אויסגערופן אַ תּענית ציבור, ווייל עס איז גייט נישט קיין רעגן שוין אַ לאַנגע צייט, און מ'איז דעריבער מתּפלל צום אויבערשטען, וואָס דער שליסל פון די רעגנס איז ביי אים אין האַנט. האָט דער פּשוט'ער איד זיך געוואונדערט, צי דען וועגן דעם דאַרף מען אויסרופן צו פאַסטן אַ טאָג? האָט דער רב אים געענטפערט מיט אַ שאלה, נו, וואָס האַלטסטו, וואָלט מען געדאַרפט טוהן? האָט דער איד געענטפערט מיט זיין אמונה און תּמימות:

- וואָס הייסט וואָס מ'דאַרף טוהן? איך וואָלט אַרויסגעגאַנגען אין פעלד, און איך וואָלט מתּפלל געווען צו דעם אויבערשטען, אַזוי ווי איך טוה אַסאַך מאָל ווען עס קומט נישט אַ רעגן, און דער אויבערשטער העלפט מיר אייביג, אַז עס הייבט אָן צו רעגענען...

האָט דער רב געבעטן דעם איד, ער זאָל אויך דאָס מאָל אַזוי טוהן פאַר אונז, די אידן פון ירושלים, וועלכע נויטיגן זיך דרינגענד אין רעגן... האָט דער פּשוט'ער איד אַזוי געטוהן, ער האָט אויפגעהויבן זיינע אויגן צום הימל און געזאָגט, ליבער טאַטע, דיינע קינדער דאַרפן האָבן רעגן, צי דען ווילסטו אַז דיינע קינדער זאָלן אויסגיין פון הונגער ח"ו? אַ קורצע צייט שפּעטער, האָט אָנגעהויבן אַראָפּצוקומען אַ שטאַרקער רעגן.

צו די מעשה וואָס האָט דערציילט דער 'צמח צדק', האָט צוגעלייגט זיין זון, הרה"ק רבי שמואל מליובאַוויטש זי"ע, אַז מ'טוט קיינמאָל נישט צוריקשיקן לייידיג די תּפילה פון אַ איד וואָס דאַוונט **מיט תּמימות**, ווייל ער

טוט די תּפילה פון די צדיקים איבערדרייען די מדה אַזוי זאָגט אויך דער זוהר הקדוש (ח״א קלו:) **אויפֿן לשון פון דעם אויבערשטען, פון אכזריות צו רחמנות**״א, עכ״ל. פונעם פּסוק, ויעתר לו ה׳, אַז יצחק אבינו ע״ה

פאַרשטייט דאָך נישט קיין ׳חסידישע פשעטלעך׳, און ער ווייסט נישט פון קיין ׳חכמות׳... נאָר **ער רעדט צו דעם אויבערשטען אַזוי ווי אַ קינד וואָס בעט זיך ביי זיין פאָטער, און אַזאַ תּפילה מוז אָנגענומען ווערן אין הימל.**

י. מיר האָבן געהערט פון דעם מגיד מישרים, הגה״ח רבי בן ציון סנה שליט״א, וועגן אַ איד וועמען ער קען, אַ חשוב׳ער עסקן איז געווען נישט געזונט ל״ע און איז געלעגן צוויי און אַ האַלב חדשים אין אַ שפּיטאָל אין קאַליפֿאָרניע, וואַרטנדיג פאַר אַ ׳לונג-איבערפלאַנצונג׳. עס האָט זיך אָבער נישט געזען אויפֿן האָריזאַנט אַ ישועה. דער איד איז ליידער געווארן שוואַכער און שוואַכער ה׳ ירחם, און די דאָקטוירים און עסקנים האָבן אים נישט געקענט העלפֿן, ווייל מ׳האָט נישט געקענט טרעפֿן אַ לונג וואָס זאָל זיין צוגעפּאַסט צו זיין קערפּער.

פאַריאָר, אין דער וואָך פון פּרשת לך לך תשפ״ו, האָבן עטליכע חשוב׳ע אידן זיך מטריח געווען און זענען אַרויסגעפֿאָרן פון ניו יאָרק, כדי אָפּצושטאַטן ביי אים אַ באַזוך - מצוות ביקור חולים. וועו זיי זענען דאָרט געווען איז אָנגעקומען די צייט צו דאַוונען מנחה, און זיי האָבן געפֿרעגט דעם עסקן, וועלכער האָט ליידער קוים געקענט אַרויסרעדן אַ וואָרט פון שוואַכקייט, אויב ער וויל אפשר דאַוונען מנחה מיט מנין, ווייל שוין צוויי און אַ האַלב חדשים וואָס ער געפינט זיך אין דער פּרעמד, און ער האָט נישט געהאַט אַ ׳מנין׳ צום דאַוונען. האָט ער געענטפערט אַז יאָ, ער וויל דאַוונען אַ תּפילה בציבור. זיי האָבן ב״ה באַוויזן צוזאַמענצושטעלן אַ מנין אידן צו דאַוונען מנחה, און מ׳האָט געדאַוונט מנחה מיט גרויס כוונה און מיט צובראָכענע הערצער. דאַן האָט פֿאַסירט דער גרויסער וואונדער: **אַזוי ווי זיי האָבן געענדיגט דאַוונען מנחה, האָבן די דאָקטוירים געמאָלדן אַז מ׳האָט געפונען אַ פֿאַסיגע לונג**, און אַ טאָג שפּעטער האָט מען טאַקע איבערגעפלאַנצט די לונג אינעם קערפּער פון דעם עסקן. זעט מען פון דעם ווי ווייט עס דערגרייכט דער כח פון אַ תּפילה פון טיפֿן האַרצן.

יא. די תּפילה ווערט נאָך מער אָנגענומען אויב דער מענטש ווערט נתעורר צו פאַרגיסן טרערן ביי די תּפילה, ווי עס שטייט אין ׳תּנא דבי אליהו׳ (רבא כד) אַז **אַלס שכר פאַר די דריי טרערן וואָס עשו האָט אַראָפּגעלאָזט פון זיינע אויגן, האָט מען אים געגעבן דאָס לאַנד שעיר**, וואָס עס פּעלט דאָרט קיינמאָל נישט קיין רעגן.

אין זוהר הקדוש, ווערט דערציילט די פאָלגענדע מעשה נורא, וועגן **דעם כח פון טרערן צו פּועל׳ן ביים אויבערשטען אַפילו ׳תּחיית המתים׳ כפשוטו ממש.** דער זוהר דערציילט (ח״ג רה.) אַז רבי יוסי פון פּקיעין איז נסתלק געווארן פון דער וועלט און ער האָט איבערגעלאָזט נאָך זיך אַ קליינעם זון. דאָס קינד האָט גאר שטארק געווויינט און געבעטן פון באשעפער, ביז עס איז אַרויס אַ ׳בת קול׳ פון הימל וואָס האָט אויסגערופן: ׳וואויל איז דיר, רבי יוסי, וואָס די וועלט (תּפילות) פון דיין קליינעם ׳ציגעלע׳ (זיין קינד) און זיינע טערן, זענען אַרויפֿגעקומען צום כסא הכבוד פון באַשעפער און מ׳האָט דיך גע׳משפט ... **און מ׳האָט דיר צוגעגעבן צום לעבן צוויי און צוואָנציג יאָר!** ווייטער זאָגט דאָרט דער זוהר, אַז רבי אלעזר האָט געזאָגט, וואויל איז מיר אַז איך האָב געזען תּחיית המתים. און רבי יוסף האָט געזאָגט, **די 365 טרערן וואָס מיין זון האָט פאַרגאָסן, זענען אַריינגעגאַנגען אין חשבון פאַר׳ן הייליגן באַשעפער און ער האָט רחמנות געהאַט אויף מיר.**

מן הבאר

מיר האָבן שוין מערערע מאָל אַרויסגעברענגט, אַז **אויך די תּפילה פון רשעים איז מעורר רחמים אין הימל, ווייל דער אויבערשטער הערט יעדע אידישע תּפילה,** ווי מיר זאָגן ביים דאַוונען: ׳כי אתה שומע תּפילת כל פה׳.

עס שטייט אין ספר **׳משיבת נפש׳** (פון הגאון רבי יוחנן לוריא זצ״ל, מגדולי רבני אשכנז פאַר פינף הונדערט יאָר צוריק), אויפֿן פּסוק אין דער היינטיגער סדרה (כז, כב) ׳**הקל** קול יעקב׳. דער ערשטער ׳קול׳ שטייט ׳חסר׳, אָן אַ ו׳, און דער צווייטער ׳קול׳ איז ׳מלא׳, מיט אַ ו׳. כדי מרמז צו זיין, אַז אויך וועו דער ׳קול יעקב׳ (די תּפילה) קומט פון איינעם וואָס איז אַ **׳קל׳**, וווערט עס אויך גערעכנט ביי דעם אויבערשטען ווי אַ **׳קול׳**, און עס איז מבטל די ׳ידים ידי עשו׳.

האָט מתפלל געווען און ער האָט אונטערגעגראָבן אַ 'לאָך' צו די 'מזל' וואָס איז באַשטימט אויף קינדער, און דאָן, ויעתר לו ה'. 'ויעתר' קען אויך מיינען 'ויחתר', דאָס מיינט, אַז דער אויבערשטער האָט 'אויסגעגראָבן' פֿאַר אים אַ 'לאָך' און ער האָט אָנגענומען זיין תפילה.

זאָגן די ספֿרים הקדושים, אַז בעצם, לויט די דרך הטבע, איז בכלל נישט מעגליך געווען במציאות אַז רבקה זאָל האָבן אַ קינד, נאָר יצחק האָט אַזוי שטאַרק געדאַווענט, ביז ער האָט געעפֿענט אַן 'אָרט' אַז די תפילה זאָל אָנגענומען ווערן, און ער האָט ממשיך געווען פֿאַר איר קינדער 'אויסער די סדרי בראשית'. די מדת הדין האָט אָבער געוואָלט שטערן די זאַך, דערפֿאַר האָט דער אויבערשטער 'אויסגעגראָבן' און געמאַכט אַ 'לאָך', אָנצונעמען די תפילות פון יצחק אבינו און רבקה אמינו ע"ה, כדי די מקטרגים זאָלן נישט קענען שטערן די תפילה אָנגענומען צו ווערן פֿאַר דעם אויבערשטען.

דורך זיין תפילה, וועלט דער מענטש אַ 'נייע באַשעפֿענישׂ', אָן אַן אַנדערע מציאות, ווי עס שרייבט דער 'ש"ך על התורה' (מגורי האריז"ל, ריש פרשתינו), אַז די סיבה פֿאַרוואָס רבקה איז געווען אַן עקרה איז געווען, כדי מ'זאָל מתפלל זיין אויף איר און זי זאָל ווערן אַן אַנדערע באַשעפֿענישׂ (דורך די תפילה), צו זאָגן אַז זי איז נישט די זעלבע רבקה וואָס איז די 'טאָכטער פון בתואל', נאָר זי איז אַ נייע 'רבקה', וואָס אויף איר זאָגט דער פּסוק 'ותהר רבקה'. אויב אַזוי, איז זי נישט די זעלבע רבקה, נאָר אַן אַנדערע רבקה, וואָס איז נישט די טאָכטער פון בתואל. און דאָס אַלעס, כדי דאָס אידישע פֿאָלק זאָל אַרויסקומען ריין, און זיי זאָלן נישט האָבן קיין שום שייכות מיט די אומות העולם.

און אויף דעם זאָגט דער פּסוק 'ויעתר', פֿונקט אַזוי ווי דער 'עתר' - א גאָפּל, וואָס טוט איבערדרייען די תבואה אינעם שייער, אַזוי איז רבקה געוואָרן איבערגעדרייט פון אַן עקרה, צו ווערן געהאָלפֿן מיט קינדער דורך די תפילה...

שרייבט דער 'ש"ך על התורה' וויטער, אַז טאַקע דערפֿאַר איז לאה נישט געווען אַן עקרה, וויל וועג זי האָט געווינט אַז זי זאָל נישט אַריינפֿאַלן צו עשו הרשע [ווי דער פּסוק זאָגט (בראשית כט, יז) 'ועיני לאה רכות'], האָט זי זיך שוין דעמאָלס איבערגעדרייט, און ממילא איז זי נישט געווען די זעלבע 'לאה', וויל יענע 'לאה' איז טאַקע געווען פֿאַר עשו, אָבער יעצט איז זי געווען אַ נייע, אַנדערע 'לאה'!

דער מדרש זאָגט (ב"ר פמ"ה, ד) אַז אַלע אמהות זענען געווען עקרות, און צווישן די אבות, איז נאָר אברהם אבינו ע"ה געווען אַן עקר (זע 'ילקוט שמעוני', רמז עח).

די כוונה דערפון איז, וויל יצחק און יעקב זענען געבוירן געוואָרן בטהרה פון זייערע הייליגע אבות, צוליב דעם האָבן זיי געקענט געבוירן בדרך הטבע. אָבער אברהם אבינו ע"ה, וואָס ער איז געווען אַ זון פון תרח וואָס ער האָט געדינט די עבודה זרה, און אויך די אמהות זענען אַלע געווען די טעכטער פון רשעים, האָבן זיי דעריבער געדאַרפט זיין עקרות כדי זיי זאָלן נישט קענען געבוירן מיט'ן דרך הטבע, נאָר דורך אַ סאַך תפילות צום באַשעפֿער, זענען זיי געהאָלפֿן געוואָרן, און זענען געוואָרן זיי נייע באַשעפֿענישן. דורך דעם איז אָפּגעטוהן געוואָרן די פֿאַרבינדונג און די שייכות וואָס זיי האָבן געהאַט מיט די אומות העולם, און דורך דעם האָבן זיי געקענט אויפֿשטעלן כלל ישראל בקדושה ובטהרה'יב.

יב. די ספֿרים פֿרעגן, ווי אַזוי קען אַ תפילה העלפֿן איבערצודרייען אַ גזירה? ביי דעם אויבערשטען, איז דאָך נישט שייך אַ 'שינוי רצון', ער זאָל טוישן זיין רצון, און דער מצב פון אַ מענטש זאָל זיך טוישן צום גוטן דורך אַ תפילה. ענטפֿערט דער 'בני ישששכר' (מאמרי השבתות, מאמר ח, אות ז) אין נאָמען פון די תלמידי בעל שם טוב זי"ע, אַז זיי האָבן געזאָגט, וויבאַלד אַז דורך די תפילה ווערט דער מענטש צוגעקלעבט צו אַ העכערן אָרט און ער ווערט איבערגעדרייט צו אַ נייעם מענטש, איז כאָטש ס'איז נגזר געוואָרן חלילה אַ גזירה אויף אים, אָבער ווען ער דאַווענט צו דעם אויבערשטען ברוך הוא, דער 'מהוה כל הויות',קלעבט ער זיך אָן דעמאָלס צו אַ העכערן אָרט, און ער ווערט אַן אַנדערע 'הויה'. ממילא איז עס נישט אין גדר פון אַ 'שינוי רצון' ביי דעם אויבערשטען כביכול, ווייל אויף די נייע באַשעפֿענישׂ וואָס ער איז יעצט, איז די גזירה נישט אַרויסגעגעבן געוואָרן.

דער 'בני ישששכר' ענטפֿערט, אַז עס הייסט נישט אַ 'שינוי רצון', ווייל דאָס אַליין איז אַ חלק פון דעם באַשעפֿער'ס גזירה, אַז אויב דער מענטש ווערט מתפלל זיין צו אים, זאָל די גאַנצע גזירה געטוישט ווערן צום גוטן.

על דרך ווי עס שרייבט דער 'עיקרים' (מאמר ד' פי"ח) אַ משל צו אַ קעניג וואָס האָט אַרויסגעגעבן אַ גזירה, אַז יעדער איינער אין זיין לאַנד וואָס איז נישט גע'מל'עט, איז מחויב מיתה. איז דאָך פּשוט אַז ווער עס וועט לויפן זיך מל'ען, וועט געראַטעוועט ווערן פון דער גזירה, ווייל ער איז דאָך שוין מער נישט אין כלל פון די 'ערלים' וואָס זענען נישט גע'מל'עט. דאָס זעלבע איז מיט'ן מענטש וואָס דאַוונט צו דעם אויבערשטען. זיין גאַנצער מהות ווערט געטוישט, ער איז יעצט אַ 'נייער' מענטש, און אויף אים איז נישט אַרויסגעגעבן געוואָרן די גזירה.

ראו ראינו כי היה ה' עמך

עס איז באקאנט, אַז אונטער דער קאָמוניסטישער הערשאַפט אין רומעניע (ווי אויך אונטער די אַנדערע לענדער אונטער'ן קאָמוניזם), האָט די רעגירונג נישט געלאָזט אַז די איינוואוינער זאָלן פאַרדינען צופיל געלט. דאָס האָט געפירט דערצו, אַז אַסאַך מענטשן האָבן געהאַנדלט אויפ'ן 'שוואַרצן' מאַרק. אַזוי האָט זיך אויך געפירט אַ איד מיט'ן נאָמען רבי משה, אָבער ליידער האָבן די באאַמטע אויסגעפינען וועגן זיינע אומלעגאַלע געשעפטן, און מ'האָט אים אָנגעהויבן נאָכצוגיין. צוליב דער סכנה וואָס האָט געקענט מיינען אַ מצב פון פיקוח נפש ח"ו, האָט רבי משה זיך באַהאַלטן אין אַ דירה, און ער האָט פון צייט צו צייט געביטן זיין באַהעלטעניש, צוליב דעם פחד פאַר די רשעות'דיגע פאָליציאַנטן.

אין אַ טאָג, האָט ער באַקומט אַ בריוו וואו מ'מעלדעט אים אַז זיין ביטע וואָס ער האָט שוין אַ לאַנגע צייט פריער אַריינגעגעבן אַרויסצופאָרן פון רומעניע, איז באַשטעטיגט געוואָרן. אין ערשטן מאָמענט, האָט ער זיך זייער געפרייט מיט די נייעס, אַז ס'איז געקומען זיין צייט פטור צוווערן פון זיי, אָבער אַ סעקונדע שפּעטער האָט ער זיך געכאַפּט אַז ער דאַרף מורא האָבן, ווער ווייסט צי מ'גרייט אים נישט צו דאָ אַ 'פּאַסטקע', כדי ער זאָל אַרויסקומען פון זיין באַהעלטעניש, און ווען ער וועט אָנקומען צום פּאָרט אָפּצונעמען זיינע שריפטן און אַרויפשטייגן אויף אַ שיף אַוועקצופאָרן, וועט מען אים אַרעסטירן חלילה. פון דער אַנדערער זייט, איז עס דאָך נישט קיין תכלית זיך צו באַהאַלטן ביז'ן לעצטן טאָג...

איז ער אַריבערגעגאַנגען אין געהיים צום אַלטן סקולענער רבי'ן, הרה"ק בעל 'נועם אליעזר' זי"ע, וועלכער האָט אין יענע יאָרן נאָך געוואוינט אין רומעניע, און אים דערציילט אַז ער האָט באַקומען אַן ערלויבעניש צו פאַרלאָזן רומעניע, אָבער ער האָט א חשש אז דאס איז א 'פאַסטקע' אים צו כאפן. נאָכ'ן אַריינטראַכטן עטליכע מינוט, האָט דער סקולענער רבי אים געזאָגט, איך ווייס נישט וואָס אייך צו ענטפערן... האָט דער איד, רבי משה, אָנגעהויבן וויינען: רבי, העלפט מיר. איך בין דאָך אין אַ שרעקליכן מצב ה' ירחם, וואָס וועט דאָ זיין... זיי קענען דאָך מיך כאפן יעדע מינוט און מיך אַריינווארפן אין... האָט דער סקולענער רבי אים געזאָגט:

- דו פאַרשטייסט דאָך אַליין, אַז מיט'ן דרך הטבע, האָסטו נישט קיין שום אויסוועג געראַטעוועט צו ווערן (ווייל ווי לאַנג קען אַ מענטש זיך באַהאַלטן), אָבער **אויב דו וועסט גלייבן באמונה שלימה אַז נאָר דער באַשעפער קען דיר העלפן און דיך ראַטעוון, און דו וועסט האָבן אמת'דיגן בטחון אין דעם אויבערשטען אַז ער וועט דיך טאַקע ראַטעוון, וועסטו געראַטעוועט ווערן.**

ישקו העדרים

האָט רבי משה געשריגן הויך אויפ'ן קול, 'איך גלייב באמונה שלימה'. האָט דער סקולענער רבי אים געזאָגט: ס'איז נישט געזונג צו זאָגן וועדטער, נאָר דו דאַרפסט גלייבן מיט'ן גאַנצן האַרצן אין באַשעפער, און כדי דו זאָלסט אָנקומען צו אַזאַ מדריגה אין אמונה, וועלן מיר רעדן אַביסל וועגן אמונה און בטחון. אַזוי איז דער רבי געזעסן מיט רבי משה'ן אַ לאַנגע צייט, און געזען'חזר'ט מיט אים חיזוק און התחזקות פון אמונה פשוטה, אַז דער אויבערשטער ברוך הוא, איז דער 'בורא ומנהיג לכל הברואים', ער איז דער 'כל יכול', און די גאַנצע טבע איז זיינס...

נאָכ'ן פאַרברענגען מיט אים אַ שעה צייט, האָט דער סקולענער רבי אים אַהיימגעשיקט, און געהייסן צוריקקומען אַ טאָג שפּעטער. אַזוי האָט דער רבי געזעדט מיט אים יעדן טאָג חיזוק-רייד פון אמונה, אַז דער אויבערשטער איז דער בעה"ב פון דער גאַנצער טבע.

ס'איז געווען אַ וואונדער ווי אַזוי דער סקולענער רבי האָט נישט מורא געהאַט צו רעדן מיט רבי משה'ן אַזוי פיל טעג, ווייל ר' משה איז דאָך געזוכט געוואָרן דורך די ארטיגע באאַמטע, און אויב מ'וואָלט געכאַפּט דעם סקולענער רבי'ן רעדן מיט אים, וואָלטן ביידע געקענט אַרעסטירט ווערן. דער רבי האָט אבער, כדרכו בקודש, זיך נישט געזעכנט מיט זיי.

נאָך אַ וואָך פאַרברענגען מיט רבי משה'ן און יעדען טאג חזר'ן אמונה און בטחון, האָט דער סקולענער רבי אים געזאָגט, יעצט קענסטו גיין צום שיף-פּאָרט, און דער אויבערשטער וועט דיך אָפּהיטן פון זייערע הענט.

וועו ס'איז געקומען דער טאָג וועו די שיף האָט געדאַרפט אָפּפאָרן, איז רבי משה צוגעפאָרן מיט זיין גאַנצע משפּחה צום גרויסן זאַל נעבן דעם פּאָרט. דאָרט איז געווען דער סדר, אַז יעדער איינער וואָס האָט באַקומען אַן ערלויבעניש אַרויסצופאָרן פון לאַנד, איז צוגעגאַנגען צום זאַל נעבן דעם פּאָרט, און געוואַרט צו הערן ווי מ'רופט אויס זיין נאָמען. דאַן איז ער צוגעגאַנגען צו נעמען פון די ממונים אַלע ערלויבענישן און פאפירן, און דאס געוויזן פאַר דעם וועכטער וואָס איז געשטאַנען נעבן דעם אַריינגאַנג צו דער שיף, און וועו דער וועכטער האָט געגעבן זיין צושטימונג, איז מען אַרויף אויף דער שיף.

רבי משה און זיין משפּחה האָבן געוואַרט אַ שעה, צוויי שעה, אָבער מ'האָט נישט אויסגערופן זייערע נעמען... דער זאַל איז שוין געווען כמעט ליידיג, אָבער מ'רופט נישט אויס זייערע נעמען... רבי משה האָט זיך אָבער נישט פאַרלוירן, ער האָט געטראַכט ביי זיך, דער אויבערשטער איז דאָך אַ 'כל יכול', די שיף וועט נישט אוועקפאָרן אָן אונז, אַלעס איז דאָך מיט די השגחה פּרטית פון באַשעפער...

ישקו העדרים

אין דער לעצטער מינוט אייַדער די שיף איז אַוועקגעפאָרן, איז אַריינגעקומען אַן אָפיציר אין זאַל, און געפרעגט רבי משה'ן פאַרוואָס ער וואַרט דאָרט. האָט רבי משה געענטפערט, אַז ער איז אַהער געקומען צו נעמען זיינע פּאַפּירן... איז דער אפיציר צוגעגאַנגען צו אַ שאַנק, און אַרויסגענומען פון דאָרט זייערע פּאַפּירן און עס געגעבן צו רבי משה'ן. רבי משה און זיין משפּחה האָבן געזומען זייערע פּעקלעך און זענען שנעל גאַלאפן צו דער שיף, זיי האָבן געוויזן פאַר דעם וועכטער די פּאַפּירן, און אין אַן אויגנבליק זענען זיי אַרויף אויף דער שיף, און 'תיכף ומיד' איז די שיף אָפּגעפאָרן פון דאָרט...

נאָך עטליכע טעג פאָרן אויף דער שיף, ווען זיי האָבן זיך באַרואיגט, האָט רבי משה אַריינגעקוקט אין די פּאַפּירן, און צו זיין פרייד (אָדער שרעק...) האָט ער באַמערקט אַז זיינע פּאַפּירן האָבן געהאַט אַ רויטן זיגל... וואָס האָט געמיינט, אַז ער טאָר בשום אופן נישט פאַרלאָזן רומעניע. דאַן האָט ער פאַרשטאַנען, אַז דאס איז באמת געווען א 'פאסטקע' פון די רעגירונג אים צו כאפן. פון הימל האט מען אבער באוויזן א גרוסע נס, און דורך דעם וואס מ'האָט זיי אויפגעהאַלטן ביים פּאָרט, און מ'האָט זיי נישט אויסגערופן פריער זייערע נעמען, וואָס האָט זיי גורם געווען אַ שרעק, אָבער באמת, האָט אין דעם געשטעקט זייער רעטונג, ווייל נאָר צוליב דער פאַרשפּעטיגונג און אָפּהאַלט האָט דער וועכטער וואָס איז געשטאַנען ביים אַרויפגאַנג צו דער שיף, נישט באַוויזן איבערצולייענען אַלעס וואָס שטייט געשריבן אויף זיינע פּאַפּירן, און ער האָט זיך באַגענידינט מיט דעם וואָס ער האָט געזען זיין נאָמען, און זיי ערלויבט אַרויפצוגיין אויף דער שיף...

דאַן האָט רבי משה געזען ווי אַלעס וועגדעט זיך נאָר אין דעם באַפעל פון דעם אויבערשטען ברוך הוא. דער אויבערשטער באַשליסט דעם גורל פונעם מענטש. דאָ האָבן די מאַכט-אָרגאַנען אַליין צוגעגרייט פאַר אים אַ פּאַסטקע און אַ נעץ אים צו כאַפּן ביים וועלן אַרויספאָרן, און זיי האָבן אים דעריבער געברענגט צום פּאָרט כדי אים צו כאַפּן און אַרעסטירן, אָבער למעשה, **אין זכות פון זיין שטאַרקן בטחון אַז דער אויבערשטער, דער 'כל יכול', וועט אים העלפן, האָט מען זיי אויפגעהאַלטן פון הימל אַז דער וועכטער זאָל נישט האָבן קיין צייט איבערצוקוקן די דאָקומענטן, און רבי משה און זיין משפּחה זאָל אַרויסגיין פריי.**

דער סוף דבר איז, אַז **נישט דער פּאָליציאַנט באַשליסט וואָס עס זאָל פּאַסירן מיט'ן מענטש, נישט דער דאָקטאָר, און נישט דער שדכן, נישט אַן עסקן, און נישט אַ ראש הכולל א.א.וו., נאָר דער אויבערשטער בכבודו ובעצמו.** ממילא, טאָר מען נישט ווערן צובראָכן ביי זיך ווען עס פּאַסירט אַ שטערונג, ווייל יעדער אויפהאַלט איז מיט אַ חשבון פון הימל, פאַר די טובה פונעם מענטש, עד אין סוף ותכלית.